

תורה אור • פרשת בשלח • מאמר 5

לסוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי

”לסוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעייתי”

אותיות המילים של האדם הן ”סוסים” הנושאים אותו אל מעבר להשגתו: ”אותיות נקבות” של התפילה עולות מלמטה וממשיכות את ”האותיות הזכריות” של התורה, שבהן עצמותו של ה' ממש מתגלה וממלאת את העולם. למעלה משתיהן עומדת קריעת ים סוף, אתערותא דלעילא ששום דבר מלמטה אינו יכול לעורר, והיא שמחת המצווה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/beshalach/5

הנקודה

אותיות המילים של האדם הן "סוסים" הנושאים אותו אל מעבר להשגתו: "אותיות נקבות" של התפילה עולות מלמטה וממשיכות את "האותיות הזכריות" של התורה, שבהן עצמותו של ה' ממש מתגלה וממלאת את העולם. למעלה משתיהן עומדת קריעת ים סוף, אתערותא דלעילא ששום דבר מלמטה אינו יכול לעורר, והיא שמחת המצווה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

שיר השירים מדמה את ישראל לסוסות פרעה, והזהר מספר שפרעה הקדים תחילה את הסוסות למרכבותיו, ואחר כך הפך את הסדר. אדמו"ר הזקן מסביר שהאותיות הן "סוסים": השכל מכוון את הדיבור, ובכל זאת המילים נושאות את האדם אל מעבר למקום שאליו יכול השכל להגיע. "אותיות נקבות" הן עליית התפילה, אתערותא דלתתא, והן ממשיכות את "האותיות הזכריות", אותיות התורה, שבאמצעותן אור אין סוף מתגלה למטה, כך שה' עצמו ממלא את השמים ואת הארץ, כפי שהיה במתן תורה. לקליפה יש מקבילות משלה: דיבורי סרק ולשון הרע ממשיכים שפע מקיף של הבל. פרעה השתמש בשני סוגי הסוסים כדי לגרור את ישראל אל הקליפה, וה' הפך אותם לקדושה. בכל יום האדם יוצא ממצרים, מגבולות העולם: ההתבוננות בתפילת שחרית מביאה לאהבה בלי גבול בקריאת שמע, שממשיכה אהבה מלמעלה, כך שדברי ה' עצמו נמצאים בפיו. למעלה מזה הייתה קריעת ים סוף, שבה התגלתה עצמותו של ה', שלגביה הנסתר והגלוי שווים, בלי אתערותא דלתתא. זו שמחת המצווה, שבאמצעותה נמשכת עצמותו.

מבנה

1	הפסוק והסוסים	2-11
	סוסותיו וסוסיו של פרעה, ושינוי הסדר בהנהגת ה' ביציאת מצרים ובים. האותיות הן סוסים הנושאים את השכל אל מעבר לעצמו; בתפילה הן זקוקות להתבוננות, וה' חפץ ביראה שהן משמשות לה.	
2	אותיות נקבות ואותיות זכריות	4-31
	התפילה עולה מלמטה וממשיכה את אותיות התורה, שבאמצעותן עצמותו של ה' ממש ממלאת את השמים ואת הארץ, כפי שהיה במתן תורה.	
3	סוסי הקליפה	7-51
	דיבורי סרק ולשון הרע ממשיכים שפע מקיף של הבל מעומק הקליפה. פרעה ביקש לגרור את ישראל אל הקליפה, וה' הפך את סוסיו לקדושה.	
4	יציאת מצרים היומיומית	11-81
	כל עולם הוא מצרים, מקום של גבולות. ההתבוננות בפסוקי דומרה ובברכות שלפני קריאת שמע, על המלאכים והנשמות שאין להם מספר וחיותם באה רק משמו, מכינה את זעקת הלב.	
5	אהבה מלמטה ואהבה מלמעלה	13-121
	אהבה בלי גבול בקריאת שמע ממשיכה אהבה מלמעלה; באמצעות אותיות התורה דברי ה' נמצאים בפי האדם, וקריאת שמע מסתיימת ביציאה מן הגבולות.	

אתערותא דלעילא נעלית, שלא התעוררה מלמטה: עצמותו של ה', שלמעלה מהשתלשלות של העלם וגילוי, הפכה את הים עצמו ליבשה.

שמחת המצווה מגיעה לעצמותו. המצוות הן איברי המלך והתורה היא כל גופו; בקריעת הים נאמר "מה תצעק אלי", כי הדבר היה תלוי בעתיקא.

מצרים ומצרים מצרים

מצרים היא גבולותיו של כל עולם נברא; יציאת מצרים היומיומית היא היציאה מן הגבולות האלה באמצעות אהבה "בכל מאודך".

השתלשלות השתלשלות

מדרגות הקשורות זו בזו כשלשלת, שכל אחת מהן בהעלם ביחס למה שמתחתיה ובגילוי ביחס למה שמעליה; עצמותו של ה' נמצאת למעלה מכל ההשתלשלות.

שמחת המצווה שמחה של מצוה

שמחה המגיעה לעצמותו של ה', "יותר מריבוי הכלי": שכר המצוות, שהתגלה בקריעת ים סוף.

עתיקא עתיקא

המדרגה שבה, לפי הזוהר, הייתה תלויה הישועה בים; המאמר מכנה אותה עצמות המאציל העליון, שלמעלה מהישג התפילה.

אותיות נקבות אותיות נקבות

העלייה מלמטה: דברי התפילה, שבהם יוזמתו של האדם, אתערותא דלתא, עולה אל ה'.

אותיות זכריות אותיות זכריות

ההמשכה מלמעלה: אותיות התורה, שבאמצעותן אור אין סוף, שלמעלה מהעולמות, מתגלה למטה.

אתערותא דלתא, אתערותא דלעילא אתערותא דלתא,

אתערותא דלעילא

"רוח אייתי רוח": יוזמת האדם מעוררת מענה אלוקי. בים הייתה אתערותא דלעילא ששום דבר מלמטה לא היה יכול לעורר.

קטע 1 • 11-2

הפסוק והסוסים

1 לסוסתי ברכבי פרעה^{1,2,3} דמיתוך רעיתי. הנה רעיתי נמשלה לסוסי פרעה כמו שפרעה העמיד תחלה סוסים נקבות

”לדמותך, רעייתי, לסוסתי ברכבי פרעה”. הנה, רעייתי נמשלה לסוסי פרעה: כשם שפרעה הציב תחילה סוסות,

המאמר פותח בפסוק משיר השירים א, ט, שבו ה' מדמה את רעייתו — עם ישראל — לסוסים שברכבי פרעה. אדמו"ר הזקן פותח בפרט מסיפור יציאת מצרים כפי שהוא מתואר בזוהר: פרעה רתם תחילה סוסות בקדמת מרכבותיו.

ואח"כ היפך זכרים קודם לנקיבות כמ"ש בזהר פ' בשלח (ד' מז) כמו"כ בשעת יציאת מצרים נאמר וה' הולך לפנייהם⁴ יומם וגוי.

ואחר כך הפך [את הסדר], והציב את הזכרים לפני הנקבות, כפי שכתוב בזוהר, פרשת בשלח (דף מז). כך גם נאמר בשעת יציאת מצרים: "וה' הולך לפנייהם יומם" וגוי.

לפי הזוהר, פרעה רתם את הסוסות מלפנים ואת הזכרים מאחוריהן, והזכרים דהרו בעקבות הסוסות כשהן מיהרו קדימה; כשהתקרב לישראל, החליף את הסדר והציב את הזכרים מלפנים כדי להילחם. הזוהר, ובעקבותיו אדמו"ר הזקן, מציב לצד זאת שינוי בסדר שבו ה' עצמו הנהיג את ישראל: ביציאת מצרים נאמר "וה' הולך לפנייהם יומם" בעמוד ענן.

ואח"כ בשעת קריעת י"ס נאמר ויסע מלאך האלקים⁵ ההולך לפני מחנה כו' וילך מאחריהם כו'. הנה צריך להבין מהו המשל והנמשל שנמשלה רעיתי לסוסי פרעה.

ואחר כך, בעת קריעת ים סוף, נאמר: "ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה" וגוי, "וילך מאחריהם" וגוי. והנה, צריך להבין מהו המשל ומהו הנמשל בדימוי של "רעייתי" לסוסי פרעה.

בים התהפך הסדר: מלאך האלקים, שהיה הולך לפני מחנה ישראל, נסע והלך מאחוריהם. לנוכח שני שינויי הסדר האלה שואל אדמו"ר הזקן מה באמת משמעות הדימוי של עם ישראל לסוסי פרעה.

הנה אותיות נקראו סוסים⁶ כמו הסוס שהאדם רוכב עליו ומוליכו כפי רצונו ואעפ"כ הסוס מוליך את האדם למקום רחוק⁷ מאד אשר בלתי אפשר להגיע לשם בלי סוס.

הנה, האותיות נקראות סוסים. הדבר דומה לסוס שאדם רוכב עליו ומכוון אותו כרצונו, ואף על פי כן הסוס נושא את האדם למקום רחוק מאוד, שאי אפשר להגיע אליו בלי סוס.

התשובה נפתחת במשל: האותיות, אבני הבניין של הדיבור, נקראות "סוסים". הרוכב מכוון את סוסו לכל מקום שירצה, ובכל זאת הסוס נושא אותו למרחקים שלא היה יכול להגיע אליהם ברגל.

כמו"כ השכל מנהיג את האותיות ורוכב עליהם שלפי ערך השכל כך הוא הדבור אעפ"כ ע"י האותיות מתעלה למעלה יותר מה שאין השכל יכול להשיג כלל.⁸

כך גם השכל מנהיג את האותיות ורוכב עליהן, שכן הדיבור הוא לפי מידת השכל; ואף על פי כן, באמצעות האותיות האדם מתעלה למקום גבוה יותר, שאותו השכל אינו יכול להשיג כלל.

כך הוא גם ביחס שבין השכל לדיבור: השכל מכוון את המילים, והאדם מדבר לפי מה שהוא מבין. ובכל זאת, המילים יכולות להעלות את האדם למעלה ממה שהכנתו הייתה יכולה להגיע אליו בכוחות עצמה.

2 והיינו ע"י אותיות התפלה.⁹ אך אעפ"כ צ"ל התבוננות ג"כ. אם לא מי שערכו פחות מלהתבונן כלל שלזה בהכרח להעמיק אף בהאותיות לבד

כלומר, באמצעות אותיות התפילה. ואף על פי כן, צריך שתהיה גם התבוננות; אלא אם כן מדובר במי שמדרגתו נמוכה מכדי להתבונן כלל, שאז עליו להעמיק אפילו באותיות לבדן,

הסוסים שנושאים את האדם מעבר לשכלו הם אותיות מילות התפילה. ואף על פי כן, התפילה זקוקה גם להתבוננות בגדולת ה'; רק מי שאינו מסוגל להתבונן כלל צריך להעמיק בכל כוחו במילים עצמן.

כמ"ש בא אתה¹⁰ וכל ביתך אל התבה וע"י האותיות יכול לעלות כאשר יבואר לקמן בעז"ה.

כמו שכתוב: "בוא אתה וכל ביתך אל התיבה"; ובאמצעות האותיות הוא יכול לעלות, כפי שיתבאר בהמשך בעזרת ה'.

ה' אמר לנח לבוא אל התיבה; בתורת החסידות מפרשים את המילה "תיבה" גם כמשמעות של מילה, וכך הפסוק נעשה קריאה להיכנס כל כולו אל מילות התפילה. באמצעות האותיות עצמן אדם כזה יכול לעלות, ואדמו"ר הזקן מבטיח להסביר זאת בהמשך.

אך אעפ"כ כתיב לא בגבורת¹¹ הסוס יחפץ כו' שאעפ"כ אין רצון וחפץ ה' שורה בבחי' האותיות כנ"ל שהם רק בחי' שוקיים כ"א רוצה ה' את יראיו¹² כו':

אך אף על פי כן, כתוב: "לא בגבורת הסוס יחפץ" וכו': ואף על פי כן, רצונו וחפצו של ה' אינם שורים בבחינת האותיות שהוזכרו לעיל, שהן רק בחינת "רגליים"; אלא "רוצה ה' את יראיו" וכו'.

אולם האותיות אינן המטרה. בתהילים נאמר שה' "לא בגבורת הסוס יחפץ, לא בשוקי האיש ירצה; רוצה ה' את יראיו": האותיות הן רק "רגליים", אמצעי להתקדמות, ואילו רצונו של ה' שורה ביראתו, שהאותיות מסייעות לה.

קטע 2 • 31-4

אותיות נקבות ואותיות זכריות

3 והנה יש ב' מיני אותיות¹³ אותיות זכרים ואותיות נקבות היינו ההעלאה שממטה למעלה ע"י האותיות הנ"ל באתעדל"ת ועי"ז באתעדל"ת אתעדל"ע

והנה יש שני סוגי אותיות: אותיות זכריות ואותיות נקביות. אותיות נקביות הן העלייה מלמטה למעלה באמצעות האותיות הנזכרות לעיל, על ידי אתערותא דלתתא; ועל ידי כך, מתוך אתערותא דלתתא, באה אתערותא דלעילא,

כעת מבחין אדמו"ר הזקן בין שני סוגי אותיות. "אותיות נקביות" הן התנועה מלמטה למעלה — היוזמה של האדם בתפילה; אתערותא דלתתא זו מעוררת תגובה מלמעלה.

כי רוח אייתי רוח¹⁴ ואמשיך רוח (כי דרכו של איש לחזר¹⁵ אחר אשה) המשכה מלמעלה למטה בבחי' סובב

כי "רוח מביאה רוח וממשיכה רוח" (שכן דרכו של האיש לחזר אחר האישה): המשכה מלמעלה למטה, מבחינת סובב כל עלמין,

העיקרון של הזוהר, "רוח מביאה רוח וממשיכה רוח", פירושו שהתעוררות מלמטה מעוררת התעוררות מקבילה מלמעלה. ההערה שבסוגריים מוסיפה את הדימוי התלמודי שלפיו דרכו של האיש לחזר אחר האישה. מה שנמשך בתגובה בא מבחינת סובב כל עלמין — האור המקיף את כל העולמות, ולא מתלבש בתוכם.

שהוא בלי גבול דלית מחשבה תפיסא ביה¹⁶ למעלה מהשגה להיות בחי' גלוי למטה ע"י סוסים זכרים והיינו באותיות התורה להיות השמים והארץ אני מלא¹⁷ ממש.

שהוא בלי גבול, שהרי "אין מחשבה תופסת בו"; הוא למעלה מהשגה, ובכל זאת נעשה גלוי למטה באמצעות סוסים זכריים, כלומר באמצעות אותיות התורה, כדי שיתקיים בפועל ממש "השמים והארץ אני מלא".

אור זה הוא איך-סופי, ואינו נתפס בשום מחשבה. הוא מתגלה למטה באמצעות "הסוסים הזכריים" — אותיות התורה — וכך נעשים דברי ה', "השמים והארץ אני מלא", אמת בפועל ממש.

דהנה לכאורה תמוה לפעמים כתיב מכה"א כבודו¹⁸ שאינו רק כבודו ולא מהותו ועצמותו ולפעמים אמר השמים והארץ אני מלא דהיינו מהו"ע שהוא בחי' אני ממש.

שהרי לכאורה הדבר תמוה: לפעמים נאמר "מלא כל הארץ כבודו" — רק כבודו, ולא מהותו ועצמותו; ולפעמים נאמר "השמים והארץ אני מלא", כלומר מהותו ועצמותו, בחינת ה"אני" ממש.

כאן מתעוררת השאלה: הפסוק בישעיהו אומר ש"מלא כל הארץ כבודו" — רק הארה של ה', ולא עצמותו; ואילו בירמיהו אומר ה': "אני מלא את השמים ואת הארץ", כלומר את עצמותו ממש. כיצד יש להבין זאת?

אך שניהם אמת שבאמת אני מלא ממש. אך איך יוכל להתלבש בעולם הגשמי והשפל ומלא קליפות זהו

אלא ששניהם אמת: אכן, "אני מלא" ממש. אך כיצד יכולה עצמותו להתלבש בעולם הגשמי והשפל, המלא קליפות? על כך נאמר:

שניהם אמת: עצמותו של ה' אכן ממלאת את העולם. השאלה היא כיצד יכולה עצמותו להתלבש בעולם גשמי ושפל, המלא קליפות — הכוחות המסתירים את הקדושה.

ע"י שמלא כל הארץ כבודו ואין כבוד אלא תורה^{19,20} כבוד בגימ' ל"ב והם ל"ב נתיבות החכמה והיא חכמת התורה

באמצעות "מלא כל הארץ כבודו", ואין כבוד אלא תורה. כבוד בגימטריה ל"ב, והם ל"ב נתיבות החכמה, שהיא חכמת התורה;

התשובה היא באמצעות "כבודו", ועל כך מלמדת המשנה: "אין כבוד אלא תורה". למילה כבוד יש ערך מספרי של שלושים ושתיים $(20+2+6+4)$, והוא כנגד שלושים ושתיים נתיבות החכמה, שהן חכמת התורה.

כי אורייתא מחכמה נפקת^{21,22} ועי"ז יוכל להיות את השמים ואת הארץ אני מלא ממש ע"י התלבשות באותיות התורה שהם אותיות זכרים המשכה מלמעלה למטה

שהרי "אורייתא מחכמה נפקת". ועל ידי כך יכול להתקיים בפועל ממש "השמים והארץ אני מלא": ה' מתלבש באותיות התורה, שהן אותיות זכריות, המשכה מלמעלה למטה.

כדברי הזוהר, התורה יוצאת מן החכמה. משום שה' מתלבש באותיות התורה — האותיות הזכריות הממשיכות אור מלמעלה למטה — עצמותו יכולה למלא את השמים ואת הארץ.

וכמארז"ל כל היושב ושונה²³ הקב"ה קורא ושונה כנגדו²⁴ היינו מה שהוא קדוש ומובדל שאף בחי' חכמה נחשבת אצלו כבחי' עשי' גשמיית כמ"ש כלם בחכמה עשית²⁵ ויומשך ויתגלה למטה ע"י אותיות התורה.²⁶

וכמאמר חז"ל: "כל היושב ושונה, הקדוש ברוך הוא קורא ושונה כנגדו". כלומר, מי שהוא קדוש ומובדל, ושגם בחינת חכמה נחשבת לפניו כבחינת עשייה גשמית, ככתוב "כולם בחכמה עשית", נמשך ומתגלה למטה באמצעות אותיות התורה.

הדברים שאמרו תנא דבי אליהו, שכאשר אדם לומד תורה הקדוש ברוך הוא לומד כנגדו, ממחישים את ההמשכה הזאת. ה' נעלה כל כך מן העולם, שאפילו החכמה נחשבת לפניו כעשייה גשמית, כפי שנאמר בפסוק "כולם בחכמה עשית"; ואף על פי כן הוא מתגלה למטה באמצעות אותיות התורה.

4 וזהו שעל מתן תורה נאמר כי תרכב על סוסך²⁷ כו'. והיינו בחיי סוסים זכרים הנ"ל.

וזו הסיבה שלגבי מתן תורה נאמר: "כאשר תרכב על סוסך" וכו'. כלומר, מדובר בבחינת הסוסים הזכרים שהוזכרו לעיל.

הדימוי של חבקוק, שבו ה' רוכב על סוסיו, מיושם על מתן תורה. אלה הם "הסוסים הזכרים" — אותיות התורה, הנושאות את אורו של ה' ומורידות אותו אל העולם.

וזהו מדלג על ההרים²⁸ מקפץ כו' שהוא בבחי' דילוג ממקום למקום והיינו המשכה מלמעלה מבחי' סובב שיומשך ויתגלה למטה כמ"ש וירד ה' על הר סיני²⁹ וכל העם רואים³⁰ את הקולות כו'.

וזו [משמעות] "מדלג על ההרים, מקפץ" וכו': הדבר נעשה בדרך של דילוג ממקום למקום. כלומר, נמשכת הארה מלמעלה, מבחינת סובב כל עלמין, והיא יורדת ומתגלה למטה, ככתוב: "וירד ה' על הר סיני", וכן "כל העם ראו את הקולות" וכו'.

שיר השירים מתאר את האהוב "מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות": דילוג עוקף את המקומות שבין נקודה לנקודה. כך היה בסיני: אור מבחינת סובב כל עלמין, שלמעלה מההשתלשלות המסודרת של העולמות, ירד ישירות למטה: "ה' ירד על הר סיני", והעם "ראו את הקולות" — ראו את מה שבדרך כלל רק שומעים.

קטע 3 • 51-7

סוסי הקליפה

5 והנה זה לעו"ז עשה האלקים³¹ כמו שבקדושה יש ב' בחיי סוסים הנ"ל אתוון נוקי' ואתוון דכורין מלמעלה למטה וממט' למעלה.

והרי "האלקים עשה את זה לעומת זה": כשם שבקדושה יש שני סוגי הסוסים שהוזכרו לעיל — אותיות נקבות ואותיות דוכרות, מלמעלה למטה ומלמטה למעלה.

קהלת אומר שה' עשה דבר אחד כנגד דבר אחר: לכל דבר שקיים בקדושה יש מקבילה בצד שכנגד. בקדושה יש שני סוגי סוסים: האותיות הנקבות שעולות למטה, והאותיות הזכריות שיורדות מלמעלה.

כמו"כ בקליפות יש ג"כ ב' בחינות האותיות והיינו שע"י התקשרותו להבלי עולם בדב"ט ומכ"ש לה"ר והוא בחיי אותיות נקבות הנה האותיות מוליכים אותו למקום רחוק מאד.

כך גם בקליפות יש שתי בחינות של אותיות. כלומר, כאשר אדם נקשר להבלי העולם בדברי בטלה, ועל אחת כמה וכמה בדיבור לשון הרע — בחינת האותיות הנקבות — האותיות מוליכות אותו למקום רחוק מאד.

גם בקליפות, הכוחות המסתירים את האלוקות, יש שני סוגי אותיות. "האותיות הנקבות" שלהן הן דבריו של אדם העוסקים בהבלי העולם — דברי בטלה, ועל אחת כמה וכמה דיבור לשון הרע. בדומה לסוס שבמשל, האותיות האלה מוליכות אותו למרחק רב, אך הרחק מן הקדושה.

6 והיינו לעומק הקליפות בחי' מקיף שלהם שנקי' פרעה עורף³² כו' להמשיך עליו המשכה מלמעלה מבחינת המקיף שלהם להקיפו ולהלכישו

כלומר, אל עומק הקליפות, אל בחינת המקיף שלהן, הנקראת פרעה — "העורף" וכו': להמשיך עליו המשכה מלמעלה, מבחינת המקיף שלהן, שתסוכב אותו ותלכיש אותו.

דברי הבל מוליכים את האדם אל עומק הקליפות, אל המקיף שלהן. בתורת הארז"ל נקראת בחינה זו פרעה, שבשמו מופיעות אותיות "העורף", כלומר העורף; משם נמשכת על האדם השפעה, המקיפה אותו ומלכיש אותו.

והוא בחי' הבל ורעות רוח ונעשים לבושים צואים עליו והוא בחי' סוסים זכרים אותיות זכרים שנעשים עיי' אותיות נקבות הנ"ל כי בההפוך אמר ג"כ רוח אייתי רוח³³ וכו'.

וזוהי בחינת "הבל ורעות רוח", והם נעשים לו לבושים צואים. וזוהי בחינת סוסים זכרים — אותיות זכרים, הנוצרות באמצעות האותיות הנקבות שהוזכרו לעיל; שהרי גם בצד ההפוך נאמר: "רוח אייתי רוח" וכו'.

מה שמקיף אותו הוא "הבל ורעות רוח", והוא נעשה לו לבושים צואים. זו המקבילה בקליפה ל"סוסים הזכרים" — השפעה מלמעלה המתעוררת בעקבות "האותיות הנקבות" של האדם עצמו; גם בצד ההפוך פועל הכלל "רוח אייתי רוח".

7 והנה פרעה רדף אחר ישראל בשעת יצי' כמ"ש וירדף פרעה שרצה להוריד ולהמשיך את נש"י לתוך עומק הקליפות.

והנה, פרעה רדף אחרי ישראל בזמן יציאת מצרים, ככתוב: "ופרעה רדף", מפני שרצה להוריד ולהמשיך את נשמות ישראל אל תוך עומק הקליפות.

רדיפת פרעה אחרי ישראל לאחר יציאת מצרים מתפרשת כניסיון לגרור את נשמות ישראל אל עומק הקליפה.

וע"כ העמיד סוסים נקבות תחלה בכדי שעיי' יהי המשכה מלמעלה ג"כ מעומק הקליפות כי דרכו של איש³⁴ כו'.

לכן הוא הציב תחילה סוסות, כדי שעל ידי כך תהיה גם המשכה מלמעלה, מעומק הקליפות, שהרי "דרכו של איש" וכו'.

לכן הוא הציב תחילה את הסוסות: כדי לעורר מצדו אתעורות דלתתא שתמשיך שפע מעומק הקליפה, כפי ש"דרכו של איש" לחפש אישה.

אך הקב"ה הפך ועשה את הסוסים שני אותיות האלו באלקות בכדי להיות המשכת אלקות למטה כנ"ל. אבל הקדוש ברוך הוא הפך זאת, והפך את הסוסים — שתי אותיות אלה — לעניינים שבאלקות, כדי שתהיה המשכת אלקות למטה, כנזכר לעיל.

ה' הפך את תכוננו של פרעה: הוא עשה ששני סוגי ה"סוסים", האותיות הנקביות והזכריות, יפעלו בקדושה, כדי שאלקות תימשך אל העולם.

וזוהו וה' הולך לפנייהם יומם³⁵ כוי ואח"כ בשעת קי"ס נעשה להפך ויסע מלאך וילך מאחריהם³⁶ כנ"ל:
וזוהו פירוש "וה' הולך לפנייהם יומם" וכו'; ואחר כך, בעת קריעת ים סוף, התהפך הסדר: "ויסע מלאך וילך מאחריהם", כנזכר לעיל.

היפוך זה ניכר בפסוקים: ביציאת מצרים ה' הלך לפני ישראל, ובים התהפך הסדר והמלאך נסע והלך מאחוריהם. השינוי בסדר הנהגתו של ה' משקף את השינוי שפרעה חולל בסדר הסוסים שלו.

קטע 4 • 81-11

יציאת מצרים היומיומית

8 והנה כ"ז הוא ע"פ תורה. וכמו"כ הוא ע"פ עבודת ה' כי הנה בכל נפש ישראל צ"ל בכל יום בחי' יצ"מ וק"י"ס כמ"ש למען תזכר את יום צאתך³⁷ מארץ מצרים וגו'.

כל זה הוא מצד התורה. וכך גם מצד עבודת ה': בכל נפש ישראל צריכות להיות בכל יום הבחינות של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, כמו שכתוב: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים" וגו'.

אדמו"ר הזקן עובר מסיפור התורה לעבודתו הפנימית של כל יהודי: בכל יום צריכות להיות לו יציאת מצרים משלו וקריעת ים סוף משלו. התורה מצווה לזכור את יום היציאה "כל ימי חיך".

וכמארז"ל בכל יום יהיה בעיניך כאלו היום יצאת מאמ"צ וגם בק"ש אומרים בכל יום אני הוי"ה אלקיכם³⁸ כוי

וכמאמר רבותינו זיכרונם לברכה: בכל יום יהיה בעיניך כאילו היום יצאת מארץ מצרים. וגם בקריאת שמע אומרים בכל יום: "אני הוי' אלקיכם" וכו',

חז"ל מלמדים שעל האדם לראות את עצמו בכל יום כאילו יצא ממצרים באותו יום. קריאת שמע, הנאמרת בכל יום, מסתיימת בדברי ה': "אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים".

מארץ מצרים כוי וגם באמו"צ נאמר וים סוף להם בקעת כוי שצ"ל בכל יום שני בחינות הנ"ל
"מארץ מצרים" וכו'. וגם בתפילת אמת ויציב נאמר: "וים סוף להם בקעת" וכו'. לכן צריכות להיות בכל יום שתי הבחינות הנזכרות לעיל.

גם ברכת אמת ויציב, הנאמרת לאחר קריאת שמע של שחרית, מדברת על קריעת ים סוף. לכן שתי הבחינות — יציאת מצרים וקריעת ים סוף — שייכות לתפילה של כל יום.

כי כל העולמות נקי מצרים שהם מבחי מצרים וגבוליי כמו מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה³⁹ כו' כל העולמות נקראים מצרים, מפני שהם בבחינת מצרים וגבולות, כמו שנאמר: "מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה" וכו',

מדוע הדבר נדרש בכל יום? מצרים נדרש מלשון מְצָרִים, צרים וגבולות, וכל עולם שנברא מוגבל. הגמרא מודדת אפילו את המרחק מן הארץ לרקיע כמהלך של חמש מאות שנה — מרחק עצום, אך סופי.

וכן שית אלפי שנין^{40,41} הוי עלמא כו' וגלות מצרים נקי ההתקשרות בזה העולם הגשמי והמוגבל⁴² ומלך מצרים נקי השכל של הבלי העולם.⁴³

וכן "שית אלפי שנין הוי עלמא" וכו'. והגלות במצרים היא כינוי להתקשרות לעולם הגשמי והמוגבל הזה, ו"מלך מצרים" הוא כינוי לשכל העוסק בהבלי העולם.

גם הזמן מוגבל: העולם מתקיים ששת אלפים שנה. הגלות הפנימית במצרים היא התקשרות האדם לעולם הגשמי והמוגבל הזה, ו"מלך מצרים" הוא השכל הטרוד בהבלי העולם.

9 וכשנעשה התקשרות לזה העולם כ"כ בחוזק עד שהוא בלי שכל כלל בלי טעם ודעת נקי אז וימת מלך מצרים

וכאשר ההיקשרות לעולם הזה נעשית חזקה כל כך, עד שאין בה שכל כלל, בלי טעם ודעת, היא נקראת אז "וימת מלך מצרים".

אדמו"ר הזקן מתאר שלב נוסף של מצרים הפנימית: הקשר של האדם לעולם עלול להתחזק כל כך, עד שאינו מונחה עוד על פי שום היגיון. מצב זה נקרא "וימת מלך מצרים": השכל של העולם, ה"מלך", שוב אינו שולט, ולהיקשרות אין עוד טעם והיגיון.

ואזי ויאנחו בני מן העבודה ויזעקו⁴⁴ שנעשה צעק לבם⁴⁵ בק"ש בבחי' ובכל מאדך⁴⁶ שהוא בלי גבול ואז "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו": בלב האדם מתעוררת זעקה בקריאת שמע, בבחינת "ובכל מאדך", שהיא בלי גבול;

בפסוק, לאחר שמת מלך מצרים, נאנחו בני ישראל מן העבודה וזעקו. בעבודת האדם, זוהי זעקת הלב בקריאת שמע, בדרגה של "בכל מאדך" — אהבה שאין לה גבול.

דהיינו לצאת מן החושך וגבול הנקי מצרים רק להיות צעק לבם למהותו ועצמותו ממש והוא בחי' יצ"מ. אך איך יבא לבחי' בכל מאדך הנ"ל. הנה זהו ע"י התבוננות בפסודי"ז מבי"ש וכו'.⁴⁷

כלומר, לצאת מן החושך וההגבלה שנקראים מצרים, כדי שזעקת הלב תהיה אל מהותו ועצמותו ממש. וזוהי בחינת יציאת מצרים. אך כיצד מגיעים לבחינת "בכל מאדך" האמורה לעיל? הדבר נעשה על ידי ההתבוננות בפסוקי דזמרה, מ"ברוך שאמר" ואילך, וכו'.

אהבה זו פורצת מן החושך ומהגבולות של "מצרים", וזעקת אל עצמותו ומהותו ממש של ה'; זוהי יציאת מצרים היומיומית. האדם מגיע אליה באמצעות ההתבוננות בפסוקי דזמרה, פרקי התהילה הנאמרים מ"ברוך שאמר" ואילך, לפני קריאת שמע.

10 והעיקר הוא בברכות ק"ש בשתיים שלפניה⁴⁸ כו' והיינו בורא קדושים ישתבח שמך לעד. הנה לעד הוא בלי גבול.

העיקר הוא בברכות קריאת שמע, בשתי הברכות שלפניה וכו'; כלומר, "בורא קדושים, ישתבח שמך לעד". והנה, "לעד" פירושו ללא גבול.

עיקר ההתבוננות הוא בשתי הברכות שלפני קריאת שמע. בברכה הראשונה מתואר ה' כ"בורא קדושים", ונאמר "ישתבח שמך לעד"; אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "לעד" כ"ללא גבול".

כי הנה הארץ הגשמית היא בבחי' גבול ממש אבל ברוחניות והיינו מלאכים ונשמות הם בלי גבול ממש כמ"ש היש מספר לגדודיו⁴⁹ כו' שהם בלי גבול.

הארץ הגשמית מוגבלת ממש, אבל בעולם הרוחני — כלומר, המלאכים והנשמות — יש ממש אין-סוף, כמו שכתוב: "היש מספר לגדודיו?" וכו', שהרי הם ללא גבול.

הארץ הגשמית תחומה, אך היצורים הרוחניים — מלאכים ונשמות — הם מעבר לכל מספר, כפי שנאמר בספר איוב: "היש מספר לגדודיו?"

11 ועי' ישתבח שמך לעד שחיותם אינו אלא מבחי' שמו לבד שאינו כמו כח הפועל בנפעל⁵⁰ שמתלבש ממש בנפעל בבחי' שינוי אבל לפניו אין שינוי כלל.

ועל ידי כך מתקיים "ישתבח שמך לעד": החיות שלהם נמשכת רק מבחינת שמו בלבד, שאינו כמו כוחו של הפועל המתלבש ממש בנפעל, באופן של שינוי; אך לפניו אין שינוי כלל.

כל הנבראים הבלתי-מוגבלים הללו מקבלים את חיותם רק מ"שמו" של ה', שהוא ביטוי שלו, ולא מעצמותו. אין הדבר דומה לאומן שכוחו נכנס לתוך יצירתו ומשתנה על ידה: ה' אינו משתנה כלל בעקבות הבריאה.

כמ"ש אני הוי"ה לא שנית⁵¹ כו' המרומם לבדו מאז שכמו שקודם בריאת העולמו' היה הוא מרומם לבדו כן עתה הוא בלי שינוי כלל המתנשא מימיו"ע רק חיות כל העולמות אינו

כמו שכתוב: "אני הוי"ה לא שנית" וכו', "המרומם לבדו מאז": כשם שלפני בריאת העולמות היה הוא לבדו מרומם, כך גם עכשיו הוא אינו משתנה כלל, "המתנשא מימות עולם". אולם חיותם של כל העולמות אינה

הפסוק במלאכי, "אני הוי"ה לא שנית", מבטא זאת, וכך גם מילות תפילת שחרית: "המרומם לבדו מאז ... המתנשא מימות עולם". כשם שהיה לבדו לפני הבריאה, כך הוא גם עכשיו.

אלא מבחיי שמו נקי עליהם שהוא מלך עליהם כמאמר אלקים חיים ומלך עולם⁵² היינו שמחיה כל העולמות רק בבחיי שהוא מלך עליהם שמו לבד ואעפ"כ הוא בלי גבול ששמו הוא ג"כ בלי גבול.

אלא נמשכת מבחינת שמו, שנקרא עליהם, משום שהוא מלך עליהם, כמו שנאמר: "אלקים חיים ומלך עולם". כלומר, הוא מחיה את כל העולמות רק מצד היותו מלך עליהם — שמו בלבד. ואף על פי כן, אין לכך גבול, כי גם שמו אינו מוגבל.

העולמות חיים משום ששמו נקרא עליהם, והוא מלכם; ירמיהו מכנה אותו "אלקים חיים ומלך עולם", המחיה אותם כמלך. ואף שמו אינו מוגבל, ולכן גם הנבראים שהוא מחיה רבים מספור.

וזוהו בורא קדושים ישתבח שמך לעד כו' כנ"ל אבל מהותו ועצמותו רם ומתנשא כו':

וזוהו פירוש "בורא קדושים, ישתבח שמך לעד" וכו', כפי שהוסבר לעיל; אך עצמותו ומהותו רמות ונישאות וכו'.

זהו פירוש הברכה: "הקדושים" הבלתי-מוגבלים משבחים רק את שמו, ואילו עצמותו ומהותו רמות ונישאות מעל הכול.

קטע 5 • 121-13

אהבה מלמטה ואהבה מלמעלה

12 והנה אחר שיתבונן כל זאת ואזי ממילא יתעורר מזה בק"ש להיות ואהבת כו'. בכל מאדך⁵³ בלי גבול

לצאת מהחשך כו'

כעת, לאחר שהאדם מתבונן בכל זאת, הוא מתעורר מכך מאליו בקריאת שמע, ונעשה בו "ואהבת" וכו', "בכל מאדך" — בלי גבול — כדי לצאת מן החושך וכו'.

לאחר שהתבונן בכך שכל הבריאה, עצומה ככל שתהיה, אינה אלא שמו, האדם מתעורר בקריאת שמע לאהוב "בכל מאדך" — אהבה בלי גבול, המבקשת לצאת מן החושך של ההגבלה.

ורק להיות צעק לבם למהותו ועצמותו ממש באתעדל"ת והוא בחי' אתון נוקבין ועי"ז באתעדל"ת

אתעדל"ע לעורר האהבה למעלה ג"כ והוא פי' שניה שבק"ש שהוא לאהבה את⁵⁴ ה' אלקיכם וגו'

ומכאן, שלבם זועק אל מהותו ועצמותו ממש, באמצעות אתערותא דלתתא. זו בחינת אותיות נוקבות. ועל ידי כך, באמצעות אתערותא דלתתא, באה אתערותא דלעילא, לעורר גם למעלה אהבה. זו הפרשה השנייה של קריאת שמע, שבה נאמר "לאהבה את ה' אלקיכם" וכו'.

הלב זועק אל עצמותו של ה' בלבד; זוהי אתערותא דלתתא, "אותיות נוקבות". היא מעוררת אתערותא דלעילא, אהבה מצד ה', המתבטאת בפרשה השנייה של קריאת שמע במילים "לאהבה את ה' אלקיכם".

דאינו לשון שם דבר כמו לאהוב רק לאהבה לעשו' אהבה למעלה שימושך אלקות למטה הוי"ה אלקיך ממש.

שכן אין זו צורת מקור כמו "לאהוב", אלא "לאהבה" — לעורר אהבה למעלה, כדי שאלקות תימשך למטה: הוי' אלקיך ממש.

אדמו"ר הזקן מפרש "לאהבה" לא כפועל "לאהוב", אלא כ"למען אהבה": לעורר אהבה למעלה, כדי שאלקות תרד למטה, והוי', השם שמעל העולם, יהיה באמת "אלקיך".

דהנה לאו מכל אליו מדות כלל⁵⁵ ואיך יהיה אהבה למעלי רק ע"י אתעדל"ת בבחי' אהבה מלמטה אתוון נוקבין ואהבת וגוי' אזי ממילא נעשה אהבה למעלה ג"כ כי רוח אייתי רוח⁵⁶ כו'.

שהרי הוא אינו מכל המדות הללו כלל; ואם כן, כיצד תיתכן אהבה למעלה? הדבר אפשרי רק באמצעות אתערותא דלתתא, בדמות אהבה מלמטה, "אותיות נוקבות" — "ואהבת" וכו'. אז מתעוררת מאליה גם אהבה למעלה, כי "רוח מביאה רוח" וכו'.

ה' בעצמותו "אינו מכל המדות הללו כלל": אהבה ושאר המדות אינן שייכות אליו. אהבה למעלה מתעוררת רק בתגובה לאהבתנו למטה, על פי העיקרון "רוח מביאה רוח".

13 וזהו והחיות רוי"ש⁵⁷ שהוא אותיות נקבות ואותיות זכרים וזה נקרא אותיות זכרים דהיינו המשכה מלמעלה למטה שיהיה הוי"ה אלקיך ממש

וזהו [פירוש] "והחיות רצוא ושוב": אלה הן אותיות נקביות ואותיות זכריות. והן נקראות אותיות זכריות, כלומר, המשכה מלמעלה למטה, כך שהוי' יהיה באמת אלקיך.

יחזקאל ראה את החיות הקדושות "רצות ושבות". הריצה שלהן כלפי מעלה היא האותיות הנקביות; השיבה שלהן כלפי מטה היא האותיות הזכריות — ההמשכה מלמעלה, כדי שהוי' יהיה באמת "אלקיך".

ועי"ז יכולים לומר אח"כ ונתתי עשב בשדך⁵⁸ ונתתי מטר ארצכם⁵⁹ וגוי' דלכאורה איך אומרים ונתתי כו' אלא רק מחמת שנמשך מלמעלה להיות הוי"ה אלקיכם ממש

ועל ידי כך אפשר לומר לאחר מכן: "ונתתי עשב בשדך" ו"ונתתי מטר ארצכם" וכו'. לכאורה, כיצד אפשר לומר "ונתתי"? אלא שהדבר אפשרי רק משום שנמשכה מלמעלה המשכה, כך שהוי' הוא באמת אלקיכם,

לכן, בפסקה השנייה של קריאת שמע, אדם יכול לומר את דבריו של ה' עצמו: "ונתתי מטר... ונתתי עשב". כיצד אדם יכול לדבר בגוף ראשון בשם ה'? רק מפני שהאלקות נמשכה מלמעלה.

ועיי התלבשותו באותיות התורה שהן אתון דכורין שהקבי"ה יושב ושונה כנגדו⁶⁰ שקדוש ומובדל ממש מתלבש באותיות התורה להיות ואשים דברי בפ"ך⁶¹ ממש

וכשהוא מתלבש באותיות התורה, שהן אותיות זכריות — שהרי הקבי"ה "יושב ושונה כנגדו" — מי שקדוש ומובדל באמת מתלבש באותיות התורה, וכך מתקיים ממש "ואשים דברי בפ"ך",

ההמשכה נעשית באמצעות אותיות התורה, האותיות הזכריות, שבהן ה' "יושב ושונה כנגדו" של הלומד. אז דברי ישעיהו "ואשים דברי בפ"ך" מתקיימים ממש: דבריו של ה' עצמו נמצאים בפיו של האדם.

כמ"ש ודברת במ⁶² ולא נאמר ודברת אותם והיינו במ ממש מתניתין מלכתא⁶³ מאן מלכי רבנן⁶⁴ שהוא כמו שכתוב "ודברת במ", ולא נאמר "ודברת אותם"; כלומר, "בם" ממש. "מתניתין מלכתא"; "מאן מלכי? רבנן". כלומר,

בקריאת שמע נאמר "ודברת במ", ולא "ודברת אותם": המדבר נמצא בתוך המילים, והן דבריו של ה'. באותו עניין נאמרו גם הביטויים בתלמוד "מתניתין מלכתא" ו"מאן מלכי? רבנן".

כמו מלך שגוזר ומצוה על מדינתו ברצונו כך הם רבנן גוזרים על כשר פסול טמא וטהור שהוא דברי בפ"ך ממש

כמו מלך הגוזר ומצווה על מדינתו כרצונו, כך החכמים גוזרים מה כשר ומה פסול, מה טמא ומה טהור; וזהו ממש "דברי בפ"ך".

כמו דברו של מלך שהוא חוק במדינתו, כך החכמים פוסקים מה כשר או פסול, מה טמא או טהור. פסקיהם מבטאים את רצון ה', מפני שדבריו נמצאים בפיהם.

וזהו הדברים האלה אשר אנכי⁶⁵ מי שאנכי⁶⁶ מצוך כו' ועייז יכולים לומר אח"כ ונתתי מטר כו' וזהו [פירוש] "הדברים האלה אשר אנכי" — מי שאנכי — "מצוך" וכו'. ועל ידי כך אפשר לומר לאחר מכן "ונתתי מטר" וכו'.

בקריאת שמע נאמר "הדברים האלה אשר אנכי מצוך", ואדמו"ר הזקן מוסיף: "מי שאנכי". המצווה הוא עצמותו של ה' ממש. לכן אפשר לומר לאחר מכן בשמו: "ונתתי מטר".

ובק"ש חותמים אני הוי"ה אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים⁶⁷ שהוא בחי' יציאה מן מצרים וגבולים ורק להיות הוי"ה אלקיכם כו'.

ובקריאת שמע מסיימים: "אני הוי"ה אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" — היציאה מן המצרים והגבולות, כדי שהוי"ה יהיה אלקיכם וכו'.

קריאת שמע מסתיימת במילים "אני הוי"ה אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים": יציאה מן המצרים, מן הצרים והגבולות, כדי שהוי"ה לבדו יהיה "אלקיכם".

והוא אתעדל"ע אותיות זכרים שבאים אחרי אתעדל"ת אותיות נקבות כי דרכו של איש⁶⁸ כנ"ל:

וזוהי אתערותא דלעילא, האותיות הזכריות, הבאות לאחר אתערותא דלתתא, האותיות הנקביות, שהרי "דרכו של איש", כנוצר לעיל.

כל זה הוא אתערותא דלעילא, האותיות הזכריות, הבאה כמענה לאתערותא דלתתא, האותיות הנקביות, כדרך האיש המבקש את האישה — "דרכו של איש".

קטע 6 • ו' 14-16

קריעת ים סוף

14 אך הנה יש עוד אתעדל"ע⁶⁹ שהם אותיות זכרים⁷⁰ שהם באי" שלא על ידי אתעדל"ת כלל שהם אותיות נקבות.

אולם יש עוד התעוררות מלמעלה, בבחינת אותיות זכריות, שאינה באה כלל על ידי התעוררות מלמטה, בבחינת אותיות נקביות.

יש התעוררות נוספת מלמעלה, ששום התעוררות מלמטה אינה מעוררת כלל: "אותיות זכריות" שאין קודמות להן "אותיות נקביות".

והוא בחי' קריעת ים סוף כי הנה ענין ים הוא שכל מה שיש ביבשה יש בים⁷¹ שכל הברואים שיש בים ישנם ג"כ ביבשה

וזוהי הבחינה של קריעת ים סוף. עניינו של ים הוא שכל מה שיש ביבשה יש גם בים: כל הברואים שבים קיימים גם ביבשה,

מדובר בקריעת הים. הגמרא מלמדת שכל מה שקיים ביבשה קיים גם בים: אותם מיני יצורים חיים בשניהם.

אלא שבים הם נעלמים ומכוסים וביבשה הם באתגלייא כמו"כ למעלה ג"כ יש בחי' ים ובחי' יבשה עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגלייא וכמו"כ באדם שהוא עולם קטן^{72,73,74} יש ג"כ שכל ומדות מחשבה דבור ומעשה.

אלא שבים הם נסתרים ומכוסים, ואילו ביבשה הם גלויים. כך גם למעלה יש בחינת ים ובחינת יבשה — עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגלייא. וכך גם באדם, שהוא עולם קטן, יש שכל ומדות, מחשבה, דיבור ומעשה.

בים הם מכוסים במים ונסתרים, ואילו ביבשה הם גלויים לעין. גם למעלה יש "ים" ו"יבשה" — העולם הנסתר והעולם הגלוי; וגם באדם, שהוא "עולם קטן", יש מבנה מקביל בשכל, ברגשות, במחשבה, בדיבור ובמעשה.

שכל הוא בחי' עלמא דאתכסיי' כי הוא בהעלם ומדות הם בחינת עלמא דאתגליי' שהם בחי' גלוי לגבי השכל.

השכל הוא בחינת העולם הנסתר, שכן הוא בהעלם; והמדות הן בחינת העולם הגלוי, שכן הן גלויות ביחס לשכל.

השכל הוא העולם הנסתר, הפועל בתוך התודעה, ואילו הרגשות הם העולם הגלוי, המבטא כלפי חוץ את מה שהשכל מכיל בתוכו.

15 ומחשבה נקי' גי'כ בחי' גילוי לגבי השכל ודבור הוא יותר בחי' גילוי אף לגבי המחשבה כמו"כ למעלה יש מחשבה

גם מחשבה נקראת בחינה של גילוי ביחס לשכל, והדיבור הוא בחינה של גילוי גדולה עוד יותר, גם ביחס למחשבה. כך גם למעלה יש מחשבה.

בתוך האדם, המחשבה גלויה יותר מן השכל, והדיבור גלוי עוד יותר. כך גם למעלה יש "מחשבה" אלוקית.

ואף דכתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם⁷⁵ עכ"ז הוא כערך האדם למטה שמחשבתו נקי' העלם לגבי דבורו. כך למעלה יש בחי' העלם שהוא בחי' מחשבה.

ואף שנאמר: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם", בכל זאת הדבר דומה לאדם שלמטה, שמחשבתו נקראת הסתר ביחס לדיבורו. כך גם למעלה יש בחינה של הסתר, והיא בחינת המחשבה.

מחשבותיו של ה' אינן כמחשבותינו, כפי שאומר ישעיהו, ובכל זאת ההשוואה נכונה בהיבט זה: כשם שמחשבת האדם נסתרת ביחס לדיבורו, כך "מחשבתו" של ה' היא בחינה של הסתר ביחס ל"דיבורו".

כמ"ש בזהר כמה מחשבתין אית^{76,77} כו' שהוא מחשבה למחשבה שמה שנקי' העלם לגבי למטה הימנו נקי' בחי' גילוי לגבי מדרגה העליון ממנו

כמו שכתוב בזהר: "כמה מחשבתין אית" וכו' — כלומר, מחשבה ביחס למחשבה; שכן מה שנקרא הסתר ביחס למה שמתחתיו נקרא בחינה של גילוי ביחס למדרגה שמעליו.

הזהר מדבר על "כמה מחשבתין אית" — מחשבה מעל מחשבה. כל מדרגה נסתרת ביחס למדרגה שמתחתיה, וגלויה ביחס למדרגה שמעליה.

וכן גבוה מעל גבוה⁷⁸ שהתחתון הוא בחי' גילוי לגבי העליון ממנו שהוא בחי' העלם ממנו וזה נקי' השתלשלות העולמות שהוא כמו שלשלת שכ"א אחוז בחבירו.⁷⁹

וכך גם "גבוה מעל גבוה": התחתון הוא בחינה של גילוי ביחס לעליון ממנו, שהוא בחינה של הסתר ביחס אליו. דבר זה נקרא השתלשלות העולמות, והיא דומה לשרשרת, שכל חוליה בה אחוזה בחברתה.

זהו "גבוה מעל גבוה": כל מדרגה תחתונה היא גילוי של מדרגה עליונה. הדבר נקרא השתלשלות, מלשון שלשלת — שרשרת, משום שכל מדרגה קשורה לבאה אחריה, כמו טבעות בשרשרת.

כמו כן השתלשלות כל העולמות שהוא גבוה מעל גבוה עילה ועלול העלם וגילוי כו' אבל לגבי מהותו ועצמותו עצמות המאציל שלמעלה מעלה מהשתלשלות העולמות

כך גם השתלשלותם של כל העולמות היא בבחינת "גבוה מעל גבוה": עילה ועלול, הסתר וגילוי וכו'. אבל ביחס למהותו ועצמותו, עצמות המאציל שלמעלה מעלה מהשתלשלות העולמות,

כל סדר העולמות בנוי באופן זה, כעילה ועלול, כהסתר וגילוי. אבל עצמותו של ה', המאציל, היא למעלה לאין ערוך מהשתלשלות זו.

שהם נעלמים אין שייך לפניו כלל מעלה ומטה גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר⁸⁰ כו'.

שהם נעלמים, אין כלל משמעות לפניו למעלה ולמטה: "גם חושך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר" וכו'.

לפניו אין כלל מקום להבחנות בין למעלה ולמטה, בין נסתר לגלוי, כפי שנאמר במזמור: "גם חושך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר".

16 והנה בשעת קי"ס הי' התגלות מהותו ועצמותו ממש שלמעלה מהשתלשלות ועי"ז ים ויבשה שוין ממש

ונעשה מים יבשה מהעלם גילוי

בעת קריעת ים סוף התגלתה ממש מהותו ועצמותו של ה', שלמעלה מהשתלשלות. בעקבות זאת הים והיבשה היו שווים ממש, והים נעשה יבשה — ההעלם נעשה גילוי.

בקריעת ים סוף התגלתה עצמותו ממש של ה', שלמעלה מכל סדר העולמות. בעקבות זאת, הנסתר — הים — והגלוי — היבשה — נעשו שווים; לכן הים עצמו נעשה יבשה: הנסתר נעשה גלוי.

וזהו הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל⁸¹ ויעברו בתוך הים ביבשה⁸² דייקא שההעלם נעשה גילוי עי"י גילוי עצמותו שהעלם וגילוי שוין ממש.

וזהו [פירוש] "הפך ים ליבשה; בנהר יעברו ברגל", וכן "ויעברו בתוך הים", דווקא "ביבשה": ההעלם נעשה גילוי בעקבות התגלות עצמותו, שהרי ההעלם והגילוי שווים ממש.

הפסוקים מדייקים בכך: "הפך ים ליבשה", ובני ישראל עברו "בתוך הים ביבשה" — בתוך הים עצמו. ההעלם עצמו נעשה גילוי, מפני שלגבי עצמותו של ה' ההעלם והגילוי שווים ממש.

קטע 7 • 171-20

שמחת המצווה

17 וזהו שם נשמחה בו⁸³ ממש במהותו ועצמותו ממש והוא בחי' שמחה של מצוה. כי הנה כתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וכו'

וזהו "שם נשמחה בו" — בו ממש, בעצמותו ממש. וזו בחינת השמחה של מצווה. שהרי נאמר: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה" וגו',

באותו מזמור נאמר בהמשך "שם נשמחה בו": בו, בעצמותו ממש של ה', כפי שהתגלתה על הים. זו, אומר אדמו"ר הזקן, בחינת השמחה של מצווה; והוא מביא את התוכחה שבתורה על כך שלא עבדו את ה' בשמחה.

מרוכ כל⁸⁴ שרוב כל נקי' השתלשלות כל העולמות שהם רוב מאד כגלדי בצלים גבוה מעל גבוה כו' "מרוכ כל" — שכן "רוב כל" הוא כינוי להשתלשלות כל העולמות, שהם רבים מאוד, כגלדי בצלים, גבוה מעל גבוה וכו';

הפסוק מסתיים במילים "מרוכ כל", שמשמען הפשוט הוא "מתוך השפע של הכול". "רוב כל" הוא השתלשלות העולמות, רבים ורבדים רבדים כגלדי בצל, כשכל מדרגה גבוהה מזו שמתחתיה.

אבל השמחה של מצוה⁸⁵ היא בבחי' עצמותו ממש שהוא מרוכ כל למעלה מהשתלשלות כל העולמות. אבל השמחה של מצווה היא בבחינת עצמותו ממש, שהיא "מרוכ כל" — למעלה מהשתלשלות כל העולמות. אדמו"ר הזקן מפרש "מרוכ כל" כ"למעלה מכל השפע": השמחה של מצווה מגיעה לעצמותו ממש של ה', שלמעלה מכל השפע של העולמות.

18 וזהו ושמחת לפני⁸⁶ הוי' אלקיך שהוא בחי' שמחה של מצות התורה שהוא לפני הוי' ממשיכי כו'. וזהו [פירוש] "ושמחת לפני ה' אלקיך": זו בחינת השמחה שבמצוות התורה, שהיא "לפני הוי'", אנו ממשיכים אותה למטה וכו'.

התורה מצווה: "ושמחת לפני ה' אלקיך". שמחת המצוות של התורה היא "לפני הוי'", שבמובן זה מצביע על עצמותו של ה', שלמעלה אפילו מן השם, ובאמצעות המצוות ממשיכים אותה למטה.

כי הנה אנו אומרים אק"ב כו' דרמ"ח מצות הן רמ"ח אברים דמלכא⁸⁷ והוא כמשל אברים של אדם שהרי אנו אומרים "אשר קידשנו במצוותיו" וכו', שכן רמ"ח המצוות הן רמ"ח איברי המלך. והדבר דומה לאיברי האדם:

לפני קיום מצווה אנו מברכים את ה': "אשר קידשנו במצוותיו". רמ"ח המצוות נקראות רמ"ח "איברי המלך", ואדמו"ר הזקן מסביר זאת באמצעות משל של גוף האדם.

הנה הנשמה אין יכולים לאוחזה ולתופסה כלל רק אעפ"כ כשנוטלין את האדם בידו הימנית או השמאלית ומושכין אותו ממקום למקום.

הנשמה אינה ניתנת לאחזה או לתפיסה כלל; ואף על פי כן, כשאוחזים באדם בידו הימנית או השמאלית ומושכים אותו ממקום למקום,

אי אפשר לאחוז בנשמתו של אדם אחר. אך אם אוחזים בו בידו הימנית או השמאלית ומושכים אותו, הוא בא עמם.

אזי נמשכה הנשמה ג"כ ממקום למקום אף שהנשמה בעצמה אין יכולים לאוחזה כלל רק שע"י שהתלבשות הנשמה היא בהאברים ע"כ נמשכה הנשמה ג"כ ממילא.

גם הנשמה נמשכת אז ממקום למקום, אף שאי אפשר לאחוז בנשמה עצמה כלל. אלא, מכיוון שהנשמה מלוכשת באיברים, היא נמשכת בעקבותיהם ממילא.

נשמתו באה עמו, אף שאי אפשר לאחוז בה, משום שהיא מלוכשת באיבריו. כך גם עצמותו של ה' אינה ניתנת לתפיסה, ואף על פי כן היא נמשכת באמצעות המצוות, ה"איברים" שבהם הוא מלוכש.

19 וכמו"כ המצות הם אברין דמלכא כמו חסד דרועא ימינא⁸⁸ שע"י הצדקה וחסד שנותנים למטה לעני

ממשיכ"י את עצמותו כביכול ע"י התלבשותו בבחי' חסד דרועא ימינא

כך גם המצוות הן "איברי המלך". לדוגמה, "חסד הוא הזרוע הימנית": באמצעות הצדקה והחסד שנותנים כאן למטה לעני, ממשיכים את עצמותו, כביכול, כשהוא מתלבש בבחינת חסד, "הזרוע הימנית".

כל מצווה מקבילה ל"איבר". בדימוי הקבלי, חסד הוא הזרוע הימנית; לכן נתינת צדקה וחסד לעני ממשיכה, כביכול, את עצמות ה' כשהיא מתלבשת בחסד.

וכן גבורה דרועא שמאלא וכמארז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו^{89,90} כמו לכבוש איזה תאוה כו' שע"י ממשיכים אותו מלמעלה ג"כ ע"י. גבורה דרועא שמאלא.

וכן "גבורה היא הזרוע השמאלית", כפי שאמרו חז"ל: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו" — למשל, להתגבר על תאוה כלשהי וכו'; באמצעות כך ממשיכים אותו מלמעלה גם כן, באמצעות כך: "גבורה היא הזרוע השמאלית".

גבורה, ריסון ועוצמה, היא הזרוע השמאלית. המשנה מכנה גיבור את מי שכובש את יצרו, וגם התגברות על תאוה ממשיכה את ה' מלמעלה, באמצעות גבורה.

20 וכן ת"ת עמודא דאמצעיתא שהוא בחי' תורה שהוא כמו שנוטלין את האדם בכל גופו. ועיי' מולכים אותו למקום שרוצים כמו"כ עיי' תורה ממשיכין את עצמותו כביכול למטה.

וכך גם "תפארת היא העמוד האמצעי", שהיא בחינת התורה. הדבר דומה לאחיזה באדם בכל גופו, וכך להוליך אותו אל המקום שרוצים. כך גם באמצעות התורה ממשיכים למטה, כביכול, את עצמותו.

תפארת, העמוד האמצעי, מקבילה לגוף כולו, והיא התורה. כשאוחזים באדם בכל גופו, אפשר להביא את כולו לכל מקום שרוצים; כך באמצעות התורה נמשכת למטה, כביכול, עצמותו של ה'.

וזהו שמחה של מצוה שהוא מתן שכרן של מצות שהוא בחי' גלוי עצמותו שהי' אז התגלות בשעת קי"ס וזו השמחה של מצווה, שהיא מתן שכרן של המצוות, בחינת גילוי עצמותו, שהיה אז, בעת קריעת ים סוף.

שמחת המצווה היא מתן שכרה: גילוי עצמותו של ה'. גילוי זה התרחש בעת קריעת ים סוף.

וזהו שם נשמחה בו⁹¹ בעצמותו ממש והוא בחי' אתעדל"ע אותיות זכרים שבא שלא באתעדל"ת כלל כי אין אתעדל"ת יכול לעורר כלל.⁹²

וזהו "שם נשמחה בו" — בעצמותו ממש. וזו בחינת אתערותא דלעילא, בחינת אותיות זכריות, שבאה בלי אתערותא דלתתא כלל, שכן אתערותא דלתתא אינה יכולה לעורר אותה כלל.

לכן הפסוק "שם נשמחה בו" מתייחס לעצמותו ממש. זו הייתה אתערותא דלעילא — אותיות זכריות, שאין קודמות להן אותיות נקביות; שום אתערותא דלתתא אינה יכולה לעורר אותה.

וזהו ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי⁹³ בעתיקא תליא מילתא⁹⁴ שהוא עצמות המאציל העליון שאין אתעדל"ת יכול לעורר כלל אלא ה' ילחם לכם ואתם תחרישון⁹⁵.

וזהו ויאמר ה' אל משה: מה תצעק אלי?" — "הדבר תלוי בעתיקא", שהיא עצמות המאציל העליון, שאתערותא דלתתא אינה יכולה לעורר כלל; אלא "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון".

על הים אמר ה' למשה: "מה תצעק אלי?", והזהר מסביר: "הדבר תלוי בעתיקא" — העתיק, שהאדמו"ר הזקן מזהה עם עצמות המאציל, שאינה נתפסת בתפילה. לכן נאמר לישראל: "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון".

בעבודה

בכל יום על האדם לצאת מהמצרים הפרטיים שלו: באמצעות ההתבוננות בפסוקי דזמרה ובברכות שלפני קריאת שמע הוא מגיע לאהוב את ה' "בכל מאודך" בקריאת שמע, ואהבה זו ממשיכה את אהבת ה' מלמעלה. המילים שלו הן סוסים: דיבורי סרק ולשון הרע נושאים אותו אל הקליפה, ואילו אותיות התפילה והתורה מרוממות אותו; ובאמצעות התורה דברי ה' עצמו נמצאים בפיו. בכל מצווה — נתינת צדקה, התגברות על תאוה או לימוד תורה — הוא ממשיך את עצמותו של ה' למטה, ושמחת המצווה היא השכר עליה.

שאלות לשיחה

1. מדוע מכנה המאמר את האותיות "סוסים", ובאיזה מובן מילים יכולות לשאת את האדם אל מעבר להשגתו?
2. מה מבדיל בין "האותיות הנקבות" של התפילה לבין "האותיות הזכריות" של התורה, וכיצד כל אחת מהן תלויה בחברתה?
3. מדוע הקשר לעולם חזק כל כך, עד שהוא מכונה "וימת מלך מצרים" בלי שום סיבה, ומה נובע מכך בקריאת שמע?
4. מדוע קריעת ים סוף הייתה אתערותא דלעילא ששום דבר מלמטה לא יכול היה לעורר, ומה מלמדת האמירה "מה תצעק אלי" על התפילה?
5. כיצד שמחת המצווה היא שכרה, וכיצד המשל על הנשמה והאיברים מסביר את האופן שבו מצווה ממשיכה את ה' למטה?

הערות

פסקה 1

1 לסוסתי ברכבי פרעה

ההערה מונה תעתיקים אחרים של המאמר. התעתיק של אדמו"ר האמצעי, שנדפס בספר המאמרים תקס"ז, משמר רק חלק קטן ממנו.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ז ע"מ, רק חלק קטן. עוד הנחה במאמרי אדה"ז כתובים כרך ב (הוצאה שנייה) ע"ק. עוד הנחה בהנחת הר"פ ע"י ג. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר ז"ע. הגיה באוה"ת בשלח ע"תקעז. ראה מאמרי אדה"ז כתובים כרך ב ע"ע. והנחת הר"פ בס' הנחות הר"פ ע"ח. בבוכ 1113 גוכתי"ק הצ"צ נמצאים קיצורים וכנראה שהם שייכים לד"ה לסוסתי. ב. אותיו נקבות וזכרים תפלה ותורה מכה"כ גלוי סוכב (אך התורה משל הקדמוני וגלוי א"ס בתורה ע"י אותיו ואתא מרכבו קדש לכן תרכב על סוסך אך תחלה צ"ל תפלה העלאי כו). ג. זלעז"ז — לכן הולך לפניו כו (ע"י התקשרו בתפלה מתבטלי המ"ז אותיו נוקבין וכן ע"י עסק התורה דוכרין דקדושה מתבטלי הרהורי רע"י) — כי י' חבל נחלתו וע"י עליי שרש נש"י ממילא מתעלי כו. ד. כמ"כ בכל יום יצ"מ מהתקשרו הבלי עולם השכל מלך ושריו וושט ורידין תאורי. ויצ"מ ק"ש ע"י התבוננו פד"ז הריבוי קדושי נמשכי רק משמך לא כח הפועל בנפעל לא שניתי המרומם לבדו והמתנשא מימות עולם. אלקי חיים ומלך עולם. ומ"מ בלי גבול הקדושי כו לכן צעק לבי לצאת מגבול ק"ש מאדך סוסי נוקבין וזוהו והא"ש לאהבה אייתי רוח והחיות רוי"ש ונתתי מטר יושב ושונה כנגדו ודברת הנהגה מלכתא אשר אנכי כו וזהו אני כו.

2 לסוסתי ברכבי פרעה

"לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי". המאמר כולו מסביר את ההשוואה בין ישראל לסוסי פרעה, על פי אותיות התפילה והתורה.

Song of Songs 1:9 שיר השירים א'ט'

לְסוֹסְתִי בִּרְכָבִי פִּרְעָה דְּמִיתֶיךָ רַעֲיָתִי:

I have compared thee, O my love, To a steed in Pharaoh's chariots

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, ט.

3 לסוסתי ברכבי פרעה

הזוהר על בשלח מסביר את הפסוק: כשפרעה רדף אחרי ישראל, הוא רתם סוסות בראש מרכבותיו ואת הסוסים הזכרים מאחוריהן; וכשהתקרב לישראל, העמיד את הסוסות מאחור ואת הסוסים הזכרים מלפנים, כדי לפגוע בישראל ולצאת לקרב. הזוהר עצמו מציב לצד זאת את הפסוק "והי הולך לפניו יומם", ולאחר מכן הלכה השכינה מאחורי ישראל; זהו הזוהר שהאדמו"ר הזקן מציין בדף מ"ז.

Zohar, Beshalach 5:63-7:71 ספר זוהר, בשלח ה'ס"ג:ז'ע"א AND PHARAOH DREW NEAR. Said R. Jose: It has been pointed out that the word hikrib (drew near, lit. brought near) is in the causative form, signifying that he brought the Israelites near to G-d by repentance. So the Scripture says elsewhere, "O L-rd, they have visited thee in trouble, they have poured out prayer when thy chastisement was upon them" (Isa. 26, 16), i.e. Israel do not turn to the Almighty

when they are at ease, but only when they are "in trouble"; ... when He chastises them, then "they The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

4 והי הולך לפניו

כשיצאו ישראל ממצרים, הי הולך לפניו יומם בעמוד ענן ובליילה בעמוד אש. האדמו"ר הזקן מציב סדר זה לצד סדר הסוסים של פרעה.

Exodus 13:21 שמות י"ג:כ"א

וְהָיָה הַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעָמֹד עָנָן וּלְלַיְלָה בְּעָמֹד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לֵלָכָת יוֹמָם וּלְלַיְלָה:

And the L-RD went before them by day in a pillar of cloud, to lead them the way; and by night in a pillar of fire, to give them light; that they might go by day and by night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יג, כא.

5 ויסע מלאך האלקים

ביום סוף, מלאך האלקים שהלך לפני מחנה ישראל נסע והלך מאחוריהם, ועמוד הענן נסע מלפניהם ועמד מאחוריהם. האדמו"ר הזקן רואה בכך היפוך של הסדר הקודם.

Exodus 14:19 שמות י"ד:י"ט

וַיִּסַּע מַלְאֲךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עֲמֹד הָעָנָן מִלִּפְנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם:

And the angel of G-d, who went before the camp of Israel, removed and went behind them; and the pillar of cloud removed; moved from before them, and stood behind them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יד, יט.

6 אותיות נקראו סוסים

שם מובאת בשם המגיד ההוראה שהאותיות נקראות סוסים.

הערת קה"ת

ראה בס' הנחות הר"פ ע"א בשם הה"מ.

7 שו"ה האדם — הסוס מוליך את האדם למקום רחוק

תעתיק זה מרחיב את המשל: הר גבוה ונישא שאדם אינו יכול לטפס עליו לבדו, והסוס נושא אותו אליו; כך האותיות הן כלי לשכל.

הערת קה"ת

בהנחת הר"פ ע"ח מביא המשל "ד"מ הר גבוה ונישא אשר האדם לבדו לא יוכל לילך והסוס נושא אותו לשם כמ"כ אותי" הם מרכב לגבי השכל".

8 שו"ה שאין השכל — להשיג כלל

אחרי המילים "שהשכל אינו יכול להשיג כלל" מוסיף כתב"ד זה: "(והנה יש ב' מיני אותיות, אותיות זכרים ואותיות נקבות, דהיינו סוסים זכרים וסוסות)".

הערת קה"ת

בבוכ 1824 נוסף: "(והנה יש שני מיני אותיות אותיות זכרים ואותיות נקבות והיינו סוסים זכרים וס' נקבות)". בהנחת הר"פ ע"ט מוסיף אחר הענין להשיג כלל "וכמבואר לעיל ג"כ מזה בזהר פ' ויחי קצת באריכות מקור ושרש האותיות מאד נעלה ולבעבור זה אותי" נק' סוסים שהם מביאים

ראה אוה"ת פ' בשלח ע' תרכה. המשך תרס"ו ע' רו ואילך [שם מיוסד על תו"ח בשלח קנ, א ואילך].

14 רוח אייתי רוח

הוזהר מלמד שמי שאוהב את הקדוש ברוך הוא מעורר גם את אהבתו של הקב"ה אליו, שכן "רוח מושכת רוח ומביאה רוח". אדמו"ר הזקן מחיל זאת על אתערותא דלתתא, המושכת את אתערותא דלעילא.

Zohar II, 162b זח"ב קסב, ב

הערת קה"ת

זח"ב קסב, ב.

15 דרכו של איש לחזר

רבי שמעון מסביר מדוע התורה אומרת "כי יקח איש אשה": דרכו של האיש לחפש את האשה, כמו מי שאיכד דבר מה ומחפש אותו. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר את התגובה מלמעלה לכמיהה מלמטה.

Kiddushin 2b:13-14 קידושין ב' ב:י"ג-י"ד

... מפני מה אָמַרָה תוֹרָה "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה", וְלֹא כָתוּב "כִּי תִלְקַח אִשָּׁה לְאִישׁוֹ"? – מִפְּנֵי שֶׁדָּרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ לְחַזֵּר עַל אִשָּׁה וְאִין דָּרְכָה שֶׁל אִשָּׁה לְחַזֵּר עַל אִישׁ. מִשָּׁל לְאָדָם שֶׁאֲבָדָה לוֹ אֲבִידָה – מִי חוֹזֵר עַל מִי? בְּעַל אֲבִידָה מְחַזֵּר עַל אֲבִידָתוֹ. וְהָא דִּתְנִין: "בְּשִׁבְעָה דָּרְכִים בּוֹדְקִין אֶת הַזָּבִי, לִיתְנִי "דְּכָרִים"! הֵתָם הָא קָא מְשַׁמַּע לוֹ, דְּדָרְכָא דְּמִיכְלָא יִתְיָרָא לְאֶתְנִי לִידֵי זִיכָה, וְדָרְכָא דְּמִישְׁתִּיָּא יִתְיָרָא לְאֶתְנִי לִידֵי זִיכָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין ב, ב. בהנחת הר"פ ובמאמרי אדה"ז כתובים ובאוה"ת שם לא נמצא כל המוסגר. אבל בכרך 1824 נמצא.

16 דלית מחשבה תפיסא ביה

בתפילת אליהו הפותחת את תיקוני הוזהר (פתח אליהו), אומר אליהו על ה': "לית מחשבה תפיסא כך כלל". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי זה ביחס לאור סובב כל עלמין, שלמעלה מכל השגה.

Tikkunei Zohar 17a:10 תיקוני הוזהר י"ז א:י

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

17 השמים והארץ אני מלא

"הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא, נאום ה'". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "אני" כעצמותו של ה', הממלאת את העולם.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אם־יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֵנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻם־ה' הֲלֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מִלֵּא נְאֻם־ה'

Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' כג, כד.

18 מכה"א כבוד

המלאכים קוראים: "קדוש, קדוש, קדוש ה' צבאות, מלוא כל הארץ כבודו". תחילה אדמו"ר הזקן מפרש את "כבודו" כדרגה פחותה מעצמותו, ולאחר

במרוצה את רוכבו למקום גבוה ונעלה" — מה שכתב לעיל פי יחי, הכוונה להמאמר שנדפס בהנחת הר"פ ע' א, והנחת אדה"א בס' תקס"ז ע' יא, ובתוספות הגהות מכ"ק הצ"צ באוה"ת בראשית כרך א ע' תתשמב, ב.

פסקה 2

9 והיינו עיי אותיות התפלה

בתלליל נאמר: "והנה כתיב: 'בוא אתה וכל ביתך אל התיבה', היינו על ידי אותיות התפילה, הנקראות סוסים".

הערת קה"ת

בהנחת הר"פ ע' ט "והנה כתיב בא אתה וכל ביתך אל התיבה, היינו עיי אותיות התפלה הנק' סוסים". באוה"ת פ' בשלח ע' תקעז נמצא הגי' השייך לכאן: והנה הילוך זה דוקא עיי התלבשות בנה"ב, משא"כ המלאכים נק' עומדים כי סוס שבו ועיי ההילוך היינו לפי שהוא משם ס"ג שלמעלה משם מ"ה, ועיין בד"ה ונתתי לך מהלכים, ובביאור ע"פ וקבל היהודים, עכ"ה. ראה גם הוספות לכש"ט (הוצאת קה"ת) סי' ז ואילך.

10 בא אתה

ה' אומר לנו: "בוא אתה וכל ביתך אל התיבה". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק כדי להורות על כניסה אל תוך מילות התפילה.

Genesis 7:1 בראשית ז:א

וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֹּא־אִתָּה וְכָל־בֵּיתְךָ אֶל־הַתֶּבֶה כִּי־אֶתָּה רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה:

And the L-RD said unto Noah: 'Come thou and all thy house into the ark; for thee have I seen righteous before Me in this generation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ז, א.

11 לא בגבורת

"לא בגבורת הסוס יחפץ, לא בשוקי האיש ירצה". אדמו"ר הזקן מפרש את הסוס ואת השוקיים כאותיות, שאינן אלא כלי.

Psalms 147:10 תהילים קמ"ז:י

לֹא בַגְבוּרַת הַסּוֹס יִחְפֹּץ לֹא־בְשׁוּקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה:

He delighteth not in the strength of the horse; He taketh no pleasure in the legs of a man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמז, י.

12 רוצה ה' את יראיו

"רוצה ה' את יראיו, את המייחלים לחסדו". מה שה' רוצה הוא היראה שהאותיות משמשות לה כלי.

Psalms 147:11 תהילים קמ"ז:יא

רוֹצֵה ה' אֶת־יִרְאָיו אֶת־הַמְּיַחֲלִים לְחֶסֶדּוֹ:

The L-RD taketh pleasure in them that fear Him, In those that wait for His mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 3

13 והנה יש ב' מיני אותיות

ההערה מפנה לאור התורה על בשלח לדיון נוסף בשני סוגי האותיות.

הערת קה"ת

מכן — כתורה, שבמצעותה עצמותו ממלאת את העולם.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו:ג

הערת קה"ת

ישעיהו ו, ג. ראה אוה"ת נ"ך כרך א ע' קסד ואילך.

19 ואין כבוד אלא תורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ו, ג.

20 ואין כבוד אלא תורה

המשנה מוכיחה מן הפסוקים ש"אין כבוד אלא תורה". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לזהות את ה"כבוד" שממלא את הארץ עם התורה.

Pirkei Avot 6:3 משנה אבות ו:ג

... וְהָלַךְ דְּבָרִים קָל וְחִמְרָה, וְיָדַע דְּוָד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא לָמַד מֵאַחִיתֶּפֶל אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים בְּלִבָּד קִרְאָה רַבּוֹ אֶלּוּפּוֹ וּמִידְעוֹ. הָלּוּמֵּד מִחֲבֵרֵי פֶרֶק אֶחָד אוֹ הִלָּכָה אֶחָת אוֹ פֶּסֶק אֶחָד אוֹ דְּבוּר אֶחָד אוֹ אֶפְלוֹ אוֹת אֶחָת, עַל אֶחָת כִּמְהָ וְכִמְהָ שְׁצָרִיהָ לְנֶהוּג בּוֹ כְּבוֹד. וְאֵין כְּבוֹד אֶלָּא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחֵלוּ, (משלי כח) וְתַמִּימִים יִנְחֵלוּ טוֹב, וְאֵין טוֹב אֶלָּא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד) כִּי לֶקַח טוֹב נִתְּתִי לָכֶם תוֹרָתִי אֵל תַּעֲזֹבוּ:

One who learns from his fellow one chapter, or one halakhah, or one verse, or one word, or even one letter, is obligated to treat him with honor; for so we find with David, king of Israel, who learned from Ahitophel no more than two things, yet called him his master, his guide and his beloved friend, as it is said, "But it was you, a man mine equal, my guide and my beloved friend" (Psalms 55:14). Is this not [an ... instance of the argument] "from the less to the

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

21 אורייתא מחכמה נפקת

הזוהר על פרשת משפטים אומר שהתורה יצאה מחכמה. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שה' מתלבש בתורה באמצעות חכמה.

Zohar II, 121a זח"ב קא, א

הערת קה"ת

זח"ב קא, א. וראה שם פה, א.

22 אורייתא מחכמה נפקת

הזוהר על פרשת יתרו מביא את המאמר שהתורה יצאה מחכמה עילאה, לצד הדעה שגם מבינה יצאה. בהערת קה"ת מצוין מקור זה כמקום נוסף שבו מופיע המאמר.

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר הזוהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט

According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of

"understanding" and "forsake not the Torah of thy mother

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

23 כל היושב ושונה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה תדב"א רבה רפ"ח.

24 כל היושב ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו

כל תלמיד חכם שיושב וקורא ולומד תורה, הקדוש ברוך הוא יושב כנגדו וקורא ולומד עמו. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שה' עצמו נוכח באותיות התורה שאדם לומד.

Tanna DeBei Eliyahu Rabbah 18:1-2 תנא דבי אליהו רבה י"ח:א-ב'

... א"כ למה נאמר בכל צרתם לו צר אלא אמר הקב"ה בכל צער וצער שיש לישראל כביכול אני עמהם שנאמר לו צר א"ת לו צר אלא לי צר שנאמר (ישעיהו מ"ט:ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר לך נאמר קומי רני בלילה וגו' מאי שפכי כמים לכך נכח פני ה' מכאן אמרו כל ת"ח שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו שכאן נאמר נכח פני ה' ולהלן הוא אומר ויחנו אלה נוכח אלה וגו' (מלכים א כ':כ"ט) מה להלן פניהם של אלו נוכח פניהם

...

OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain)

25 כלם בחכמה עשית

"מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כך: בעיני ה', החכמה אינה אלא כלי לעשייה.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רַּבּוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מְלָאָה הָאָרֶץ חַיִּינֶיהָ:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כד.

26 כבוד בגימט' ל"ב

הקטע שם מסביר את "כבודו" כהתלבשותו של ה', אומר שכבוד בגימטריה ל"ב, כנגד ל"ב נתיבות החכמה, משום שאור אין סוף מתלבש בחכמה, ומביא את הפסוק "כולם בחכמה עשית", כמו כאן.

הערת קה"ת

ראה גם לעיל ל, ב. לקו"ת שה"ש מז, ג.

4 פסקה

27 כי תרכב על סוסך

תפילתו של חבקוק מתארת את ה': "כשרכבת על סוסך, מרכבותיך הן ישועה". אדמו"ר הזקן מיישם את הפסוק על מתן תורה, על "הסוסים הזכרים".

Habakkuk 3:8 חבקוק ג:ח

הַבְּנֵהרִים חָרָה ה' אִם בְּנִהְרִים אֶפְרָח אִם־בְּפִים עֶבְרָתְךָ כִּי תִרְכַּב עַל־סוּסֶיךָ מִרְכַּבְתִּיר יְשׁוּעָה:

Is it, O L-RD, that against the rivers, is it that Thine anger is kindled against the rivers, or Thy wrath against the sea?

That Thou dost ride upon Thy horses, upon Thy chariots of victory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

חבקוק ג, ח.

28 מדלג על ההרים

"קול דודי! הנה זה בא, מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות". הדילוג מסמל אור שיוורד בלי לעבור דרך הדרגות שבאמצע.

Song of Songs 2:8 שיר השירים ב':ח

קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות:

Hark! my beloved! behold, he cometh, Leaping upon the mountains, skipping upon the hills

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ח.

29 וירד ה' על הר סיני

ה' ירד על הר סיני, אל ראש ההר. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה להתגלות של אור מלמעלה בעולם שלמטה.

Exodus 19:20 שמות י"ט:כ

וירד ה' עליהר סיני אל־ראש ההר ויקרא ה' למשה אל־ראש ההר ויצל משה:

And the L-RD came down upon mount Sinai, to the top of the mount; and the L-RD called Moses to the top of the mount; and Moses went up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יט, כ.

30 וכל העם רואים

בסיני "כל העם רואים את הקולות" ואת הלפידים. אדמו"ר הזקן מביא זאת כסימן למידה שבה התגלה האור שמלמעלה למטה.

Exodus 20:15 שמות כ:ט"ו

וכֹּל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלְפִידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָר עָשָׂן וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמִדוּ מֵרָחֵק:

And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, טו.

פסקה 5

31 זה לעו"ז עשה האלקים

"ביום טובה היה בטוב, וביום רעה ראה: גם את זה לעומת זה עשה האלקים". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי לבסס את העיקרון שעולם הקליפה משקף את מבנה הקדושה.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז:י"ד

ביום טובה היתה בטוב וביום רעה ראה גם את־זה לעֲמַת־זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים עַל־דִּבְרֹתָ שְׁלֹא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוֹמָה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 6

32 שנקי פרעה עורף

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Likkutei Torah of the Arizal.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת להאריז"ל ר"פ וישב ור"פ שמות. ובכ"מ.

33 רוח אייתי רוח

העיקרון שבזוהר, שלפיו "רוח מושכת רוח ומביאה רוח", מיושם כאן על הצד ההפוך: דברי הבל מושכים למטה שפע של הבל.

Zohar, Terumah 64:660-66:669 ספר הזוהר, תרומה ס"ד:תרס"ט

Hence, "Thou shalt love" is the first outstretching of the right hand to love the Holy One, blessed be He, with that close attachment which the right hand symbolizes. If a man loves G-d, then G-d stretches out His right hand to him to receive and welcome him with love. Everything in the world depends on the will; spirit rouses spirit, and the spirit in man turned yearningly in love to Him brings down the Divine Spirit. When a man's love to the Holy One is roused, ... "the right hand

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 7

34 כי דרכו של איש

"דרכו של איש לחזור אחר אשה": סוסותיו של פרעה נועדו לעורר תגובה מלמעלה, כפי שאיש מגיב לאשה.

Kiddushin 2b:8-9 קידושין ב' ב:ח-ט'

קראי אהדדי לא קשין: הקא, דבתורה קאי, ותורה איקרי לשון נקבה, דכתיב: "תורת ה' תמימה משיבת נפש" - כתב לה בלשון נקבה. הָתָם, דְּכַמְלָחָהּ קאי, דְּדָרְכוּ שֶׁל אִישׁ לַעֲשׂוֹת מְלַחְמָה וְאִין דְּרָכָה שֶׁל אִשָּׁה לַעֲשׂוֹת מְלַחְמָה - כְּתָב לָהּ בְּלִשׁוֹן זָכָר. מִתְנִיתִין אֶהְדְּדִי לָא קִשְׁיִין: הָקָא, דְּלִגְבִי אִשָּׁה קאי - קִתְּנִי לָהּ בְּלִשׁוֹן נְקֵבָה. הָתָם, דְּלִגְבִי אִישׁ קאי, דְּדָרְכוּ שֶׁל אִישׁ לִיבְדֹק וְאִין דְּרָכָה שֶׁל אִשָּׁה לִיבְדֹק, דְּהָא אִשָּׁה נְמִי בְּאוֹנָס מִיִּטְמָאָה - תְּנִי לִשׁוֹן זָכָר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

35 וה' הולך לפניו יומם

ה' הלך לפני ישראל ביום בעמוד ענן. כאן הפסוק מראה את הסדר שקבע ה' כאשר הפך את תוכניתו של פרעה.

Exodus 13:21 שמות י"ג:כ"א

וה' הלך לפניָהם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלֶכֶת יוֹמָם וְלַיְלָה:

And the L-RD went before them by day in a pillar of cloud, to lead them the way; and by night in a pillar of fire, to give them light; that they might go by day and by night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 ויסע מלאך וילך מאחריהם

בים, מלאך ה' נע מלפני מחנה ישראל והלך מאחוריו. אדמו"ר הזקן מכנה

זאת היפוך של הסדר הקודם.

Exodus 14:19 שמות י"ד:י"ט

ויסע מלאך האלקים תהלה לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע
עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם:

And the angel of G-d, who went before the camp of Israel, re-
moved and went behind them; and the pillar of cloud re-
moved from before them, and stood behind them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

37 למען תזכר את יום צאתך

התורה מצווה לאכול מצה "למען תזכור את היום שבו יצאת מארץ מצרים
כל ימי חייך". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שיציאת מצרים היא
עניין יומימי.

Deuteronomy 16:3 דברים ט"ז:ג

לא־תאכל עֲלֵיו חֶמֶץ שֶׁבַע יָמִים תֹּאכַל־עֲלֵיו מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי כִּי בַחֲפוּזוֹן
יֵצְאֶת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִמְעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי
חַיֶּיךָ:

Thou shalt eat no leavened bread with it; seven days shalt
thou eat unleavened bread therewith, even the bread of af-
fliction; for in haste didst thou come forth out of the land of
Egypt; that thou mayest remember the day when thou
camest forth out of the land of Egypt all the days of thy life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים טז, ג.

38 אני הו"ה אלקיכם

הפסוק האחרון של קריאת שמע: "אני הו"ה אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם
מארץ מצרים להיות לכם לאלקים". אומרים אותו בכל יום, ולכן יציאת
מצרים שייכת לכל יום.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים
אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of
'Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה

הגמרא אומרת שהמרחק מן הארץ לרקיע הוא מהלך של חמש מאות שנה,
וכך גם המרחק בין כל רקיע לרקיע. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות
שאפילו השמים נמדדים ומוגבלים.

Chagigah 13a:3 חגיגה י"ג א:ג

כַּמָּה שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם — שִׁבְעִים שָׁנָה, שְׁנָאָמַר: "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ כֶּהֱם
שִׁבְעִים שָׁנָה וְאֵם בְּגִבּוֹרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה". וְהָלֹא מִן הָאָרֶץ עַד לָרָקִיעַ
מִהֵלָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְעוֹבֵיו שֶׁל רָקִיעַ מִהֵלָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְכֵן
כִּין כָּל רָקִיעַ וְרָקִיעַ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יג, א.

40 שית אלפי שנים הוי עלמא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראש השנה לא, ג.

41 שית אלפי שנים הוי עלמא

רב קטינא אומר שהעולם קיים שש אלפים שנה, ובאלף אחד הוא חרב.
אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שגם הזמן שבו העולם קיים מוגבל.

Rosh Hashanah 31a:8-9 ראש השנה ל"א א:ח-ט

וְקַמִּיפְלָגִי בְּדָרְבַּ קְטִינָא, דְּאָמַר רַב קְטִינָא: שִׁיתָא אֲלֵפֵי שְׁנֵי הוּא עֲלָמָא
וְחַד חֲרוֹב, שְׁנָאָמַר: "וְנִשְׁגַּב ה' לְבָדּוֹ בְּיוֹם הַהוּא". אָמַר אַבְי: תְּרִי
חֲרוֹב, שְׁנָאָמַר: "חֲתִינּוּ מְיוֹמִים". בְּמוֹסְפֵי דְשַׁבָּתָא מָה הָיוּ אוֹמְרִים?
אָמַר רַב עֲזָרָא בְּרַב רַבָּא אָמַר רַב: "הָיוּ לָהּ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

42 כזה העולם הגשמי והמוגבל

לאחר מילים אלה מוסיף הנוסח באור התורה: "(וזהו ענין מצרים, מלשון
מְצָרִים; ועיין בלקוטי תורה על שיר השירים, המאמר 'קול דודי')."

הערת קה"ת

באוה"ת פ' בא כרך ז ע' ב'תריא מוסיף: "(דוהו פ"י מצרים לשון מצרים
וגבולים, וע' בלקו"ת בש"ש בדי"ה קול דודי)".

43 ומלך מצרים נק' השכל של הבלי העולם

כאן מוסיף אור התורה: "(ועל דרך זה מפרש מלך מצרים' על חכמת
הקליפה)", וההערה מפנה לעיין שם בהמשך.

הערת קה"ת

באוה"ת שם "א"כ מפרש מלך מצרים חכמה דקליפה)". ע"ש עוד.

פסוקה 9

44 וימת מלך מצרים ואזי ויאנחו בני מן העבודה ויזעקו

"וימת מלך מצרים, וינאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו". אדמו"ר הזקן
קורא זאת כתיאור המעבר מהתקשרות לעולם לעצת הלב אל ה'.

Exodus 2:23 שמות ב':כ"ג

וַיְהִי בְיָמֵי הָרָבִים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־
הָעֲבָדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שְׁוַעֲתָם אֶל־הָאֱלֹהִים מִן־הָעֲבָדָה:

And it came to pass in the course of those many days that
the king of Egypt died; and the children of Israel sighed by
reason of the bondage, and they cried, and their cry came
up unto G-d by reason of the bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 צעק לבם

"לבם צעק אל ה'". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי לתיאור הזעקה הפנימית
של קריאת שמע.

Lamentations 2:18 איכה ב':י"ח

צָעַק לִבִּם אֶל־אֲדֹנָי חוֹמַת בֵּית־צִיּוֹן הוֹרִידִי כִנְחָל דְּמָעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל־
תִּתְּנִי פִגְמָת לָךְ אֶל־תִּדְּם בֵּית־עֵינֶיךָ:

Their heart cried unto the L-rd: 'O wall of the daughter of
Zion, Let tears run down like a river Day and night; Give
thyself no respite; Let not the apple of thine eye cease

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 ובכל מאדך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". "בכל מאדך" מציין כאן אהבה שאין לה גבול.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
.with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 שויה הבלי — וכשנעשה התקשרות

הקטע הזה מציין את המקום הזה במאמר, העוסק בהיקשרות לעולם חזקה כל כך עד שאין בה שכל: מכיוון שה' עשה יוה לעומת זה", גם לצד האחר יש רצון שלמעלה מטעם ודעת, ולכן האדם יכול לרצות דברים גשמיים בעוצמה רבה. עוד נאמר שם שאהבה "בכל מאדך" קשורה ליחידה, הדרגה העליונה ביותר בנפש, מפני ש"מאד" הוא בלי גבול.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ראה כה, א.

פסוקה 10

48 בשתים שלפניה

המשנה פוסקת שבבוקר מברכים שתי ברכות לפני קריאת שמע וברכה אחת אחריה. אדמו"ר הזקן מציין ששתי הברכות שלפניה הן המקום העיקרי להתבוננות המביאה לאהבה שבקריאת שמע.

Mishnah Berakhot 1:4 משנה ברכות א:ד'

בַּשָּׁחַר מְבָרְךְ שְׁתֵּים לַפְּנִיָּה וְאַחַת לְאַחֲרֶיהָ, וּבְעֶרְבַּ שְׁתֵּים לַפְּנִיָּה וְשְׁתֵּים לְאַחֲרֶיהָ. אַחַת אֶרְכָּה וְאַחַת קְצָרָה. מְקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהֶאָרִיךְ, אֵינוֹ רָשָׁא לְקַצֵּר. לְקַצֵּר, אֵינוֹ רָשָׁא לְהֶאָרִיךְ. לְחַתֵּם, אֵינוֹ רָשָׁא שְׁלֵא לְחַתֵּם. וְשְׁלֵא לְחַתֵּם, אֵינוֹ רָשָׁא לְחַתֵּם:

[In the morning, two benedictions are said before and one after it; and in the evening, two benedictions before and two after it, one long and one short. Where they, the sages, have adopted the long [form] no man is authorised to shorten [use the short form]; and where they have adopted the short form no man is authorised to lengthen [use the long form]. [Where they] close [with a benediction] no man is authorised not [so] to close: and [where they do] not close ... [with a benediction]

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain)

49 היש מספר לגדודיו

בלדד אומר על ה': "היש מספר לגדודיו?" אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להמחיש את מספרם האינסופי של המלאכים והנשמות.

Job 25:3 איוב כ"ה:ג'

הֲיֵשׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו וְעַל־מִי לֹא־יָקוּם אוֹרְהוּ:

Is there any number of His armies? And upon whom doth
?not His light arise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כה, ג.

פסוקה 11

50 כח הפועל בנפעל

הקטע שם מסביר שהמילה "נבראו" מרמזת על כוחו של הפועל בתוך הנפעל, והדבר שייר רק לשמותיו של ה', ואילו על עצמותו נאמר "הוא ציווה ונבראו"; אפילו מדרגת סוכב היא רק "שמו בלבד".

הערת קה"ת

ראה לקמן צו, ג במ"מ.

51 אני ה' לא שניתי

"כי אני הוי' לא שניתי". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות שבריאת העולמות אינה מחוללת שינוי בה'.

Malachi 3:6 מלאכי ג:ו'

כִּי אֲנִי ה' לֹא שִׁנִּיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא כִלִּיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not
.consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו.

52 אלקים חיים ומלך עולם

"יוה" אלקים אמת הוא אלקים חיים ומלך עולם". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כך שה' מחיה את העולמות כמלכם, באמצעות שמו.

Jeremiah 10:10 ירמיהו י:י'

וְה' אֱלֹהִים אֱמֶת הוּא־אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם מְקַצֵּפוֹ תַרְעֵשׁ הָאָרֶץ וְלֹא־יִכָּלּוּ גוֹיִם וְעַמּוֹ:

But the L-RD G-d is the true G-d, He is the living G-d, and
the everlasting King; At His wrath the earth trembleth, And
.the nations are not able to abide His indignation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 12

53 בכל מאדך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך, ובכל נפשך ובכל מאדך". אדמו"ר הזקן קורא את הפסוק הראשונה של קריאת שמע כביטוי לאהבה מלמטה שאין לה גבול.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
.with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 לאהבה את ה' אלקיכם

הפסוק השנייה של קריאת שמע: "לאהבה את הוי' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם". אדמו"ר הזקן מפרש את המילים "לאהבה" כגורמות לאהבה למעלה.

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג

וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ שְׁמִעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־ה' אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ בְּכָל־לִבְכֶּם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto
My commandments which I command you this day, to love
the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and
.with all your soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 לאו מכל אליו מדות כלל

בתפילתו של אליהו (פתח אליהו), לאחר שהוא מתאר את הספירות כדרכים שבהן ה' מנהיג את העולם, נאמר בתיקוני זוהר שהוא "לאו מכל אינון מדות כלל". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שאהבה, שהיא מידה, אינה שייכת לה' בעצמותו.

Tikkunei Zohar 17b:5-7 תקוני זוהר י"ז ב:ה-ז'

אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולא משפט ידיעא דאיהו רחמי ולא מכל אליו מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ידך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלאה רזין טמירין על ידך מה דלא אתיהיב רשו לגלאה לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך יי' הגדולה והגבורה וכו'

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

56 רוח אייתי רוח

הזוהר מלמד שמי שאוהב את ה' מעורר בתגובה את אהבתו, שכן "רוח מעוררת רוח". כאן הוא מסביר כיצד אהבה מלמטה מביאה לאהבה למעלה.

Zohar, Terumah 64:660-66:669 ספר זוהר, תרומה ס"ד:תרס"ט-ס"ו:תרס"ט

Hence, "Thou shalt love" is the first outstretching of the right hand to love the Holy One, blessed be He, with that close attachment which the right hand symbolizes. If a man loves G-d, then G-d stretches out His right hand to him to receive and welcome him with love. Everything in the world depends on the will; spirit rouses spirit, and the spirit in man turned yearningly in love to Him brings down the Divine Spirit. When a man's love to the Holy One is roused, ... "the right hand

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

13 פסקה

57 והחיות רוי"ש

"והחיות רצוא ושוב, כמראה הבזק". אדמו"ר הזקן מפרש את הריצה כאותיות נקביות ואת השיבה כאותיות זכריות.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':י"ד

וְהַחַיּוֹת רָצְאוּ וְשׁוּב כְּמֶרְאֵה הַבֶּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance .of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 ונתתי עשב בשדך

"ונתתי עשב בשדך לבהמתך". בקריאת שמע אדם אומר את הדברים האלה של ה' בגוף ראשון.

Deuteronomy 11:15 דברים י"א:ט"ו

וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדֶךְ לְבִהֲמֶתְךָ וְאָכְלָתָּ וְשָׂבַעְתָּ:

And I will give grass in thy fields for thy cattle, and thou .shalt eat and be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 ונתתי מטר ארצכם

"ונתתי מטר ארצכם בעתו". אדמו"ר הזקן שואל כיצד אדם יכול לומר

"ונתתי", ומשיב שהאלוקות נמשכה למטה.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:י"ד

וְנָתַתִּי מִטְר־אַרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפַּת דְּגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ:

that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, .and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 יושב ושונה כנגדו

הקדוש ברוך הוא יושב מול מי שלומד, ולומד יחד איתו. אדמו"ר הזקן חזר ללימוד זה מפסקה 3.

Tanna DeBei Eliyahu Rabbah 18:1-2 תנא דבי אליהו רבה י"ח:א'-ב'

... א"כ למה נאמר בכל צרתם לו צר אלא אמר הקב"ה בכל צער וצער שיש לישראל כביכול אני עמהם שנאמר לו צר א"ת לו צר אלא לי צר שנאמר (ישעיהו מ"ט:ג') ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר לךך נאמר קומי רני בלילה וגו' מאי שפכי כמים לכך נכח פני ה' מכאן אמרו כל ת"ח שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו שכאן נאמר נכח פני ה' ולהלן הוא אומר ויחנו אלה נוכח אלה וגו' (מלכים א' כ"ב:ט') מה להלן פניהם של אלו נוכח פניהם ...

OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain)

61 ואשים דברי בפיו

"ואשים דברי בפיו ובצל ידי כסיתיו". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כפשוטו: באמצעות לימוד התורה, דבריו של ה' עצמו נמצאים בפיו של האדם.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

וְאֶשֶׂם דְּבָרִי בִּפְּיֶךָ וּבְצֶל יָדִי כִּסִּיתִיךָ לְנֹטֵעַ שְׁמִי וְלִיֹּסֵד אֶרֶץ וְלֹאמַר לְצִיּוֹן עֲמִי־אֵתָהּ:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 ודברת בם

"ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם". אדמו"ר הזקן מדגיש שנאמר "בם" ולא "אותם".

Deuteronomy 6:7 דברים ו':ז

וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בֵּם בְּשֹׁכֶתְךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכֶבְךָ וּבְקוּמְךָ:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and .when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ז.

63 מתניתין מלכתא

רב פפא נותן את הסימן "מתניתין מלכתא" כדי לזכור אילו מאמרים נאמרו בשם רב מלכיא. אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי כדי לבטא את הסמכות

המלכותית של המשנה.

Beitzah 28b:14-15 ביצה כ"ח ב:י"ד-ט"ו

רב פפא אמר: מתניתין ומתניתא — רב מלכיא. שְׁמַעְתָּתָא — רב מלכיו. וְסִימְנִיהּ: מתניתין מלכתא. מאי ביניהו? איכא ביניהו שפחות. מתני' לא יאמר אדם לשבח: שקול לי בדינך פשר, אבל שוחט ומחלק ביניהם.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ביצה כח, ב. וראה לעיל מט, ב.

64 מאן מלכי רבנן

הגמרא מלמדת שהחכמים נקראים מלכים, על יסוד הפסוק "כי מלכים ימלוכו". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לבטא את סמכותם של החכמים לפסוק.

Gittin 62a:14 גיטין ס"ב א:י"ד

רב הונא ורב חסדא הוו יתבי. חליף ואזיל גניבא, אמר לקה חד לתבריה: ניקום משמיה, דבר אורין הוא. אמר לו: ומקמי פלגא ניקום?! אדהכי אתא איהו לגבייהו, אמר להו: שְׁלֵמָא עֲלֵיכוּ מְלָכִי, שְׁלֵמָא עֲלֵיכוּ מְלָכִי! אמרו לקה: מָנָא לָךְ דְּרַבְנָן אִיקְרוּ מְלָכִים? אמר להו: דְּכִתְיִב: "כִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ וְגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar III, 253b זח"ג רג, ב

הערת קה"ת

גיטין סב, א. זח"ג רג, ב.

65 הדברים האלה אשר אנכי

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "אנכי" כעצמותו ממש של ה'.

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל-לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 אנכי מי שאנכי

ההערה אומרת שמקורו של הביטוי נמסר שם. הקטע ההוא הולך באותו מהלך כמו הקטע שלנו: אהבת הוי' "בכל לבבך", אתערותא דלתתא — "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח" — מביאה להמשכת "הדברים האלה אשר אנכי, מי שאנכי, מצוך", גילוי האלוקות שבאמצעותו התורה באה לידי הווייה; והוא מפרש את "ודברת בס" כהמשכת אור אין סוף לתוך התורה.

הערת קה"ת

נסמן לעיל א, א.

67 אני הויה אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים

הפסוק החותם את קריאת שמע. אדמו"ר הזקן מפרש את יציאת מצרים הנוכרת בו כיציאה מן המגבלות, כך שהוי' לבדו הוא "אלקיכם".

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 כי דרכו של איש

"דרכו של איש לחזר אחר אשה": אתערותא דלעילא באה כמענה לאתערותא דלתתא.

Kiddushin 2b:8-9 קידושין ב' ב:ח-ט'

קראי אהדי לא קשיין: קא, דכתורה קאי, ותורה איקרי לשון נקבה, דכתיב: "תורת ה' תמימה משיבת נפש" - כתב לה בלשון נקבה. הָתָם, דְּבַמְלַחְמָה קאי, דְּדָרְכוּ שֶׁל אִישׁ לַעֲשׂוֹת מְלַחְמָה וְאִין דְּרַכָּה שֶׁל אִשָּׁה לַעֲשׂוֹת מְלַחְמָה - כְּתָב לָהּ בְּלִשׁוֹן זָכָר. מתניתין אהדי לא קשיין: קא, דְּלִגְבִּי אִשָּׁה קאי - קִתְּנִי לָהּ בְּלִשׁוֹן נְקֵבָה. הָתָם, דְּלִגְבִּי אִישׁ קאי, דְּדָרְכוּ שֶׁל אִישׁ לִיבְדֹק וְאִין דְּרַכָּה שֶׁל אִשָּׁה לִיבְדֹק, דְּהָא אִשָּׁה נְמִי בְּאוֹנָס מִשְׁמָאָה - תְּנִי לִשׁוֹן זָכָר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 14

69 יש עוד אתעדלי' . . שלא עיי' אתעדל' כלל

הקטע שם מצטט את המאמר ומוסיף שהתעוררות זו מלמעלה, שאינה מתעוררת מלמטה, עניינה המשכות מבחינת עתיק, ומשם באים הכוח והעוז לעליית "הסוס" של ההתעוררות מלמטה. בהמשך הוא מפרש את הפסוק "לסוסתי ברכבי פרעה" על ישראל, הממשיכים את אור אין סוף בעולמות באמצעות התורה והמצוות.

הערת קה"ת

בלקרי' שה"ש יא, ד מציי' ע"ו: והיינו המשכות מבחינת עתיקא כו' ע"ש והנה משם הוא שנמשך הכח ועוז לעליית הסוס דאתעדל'.

70 אך הנה יש עוד אתעדל'ע שהם אותיות זכרים

קטע זה מן המאמר מובא שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת תשא ע' איתתקסו. ובסה"מ תרכ"ז ע' קנא.

71 שכל מה שיש ביבשה יש בים

חז"ל לימדו: "כל מה שיש ביבשה יש בים, חוץ מן החולדה". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לתאר את הים והיבשה כביטויים נסתרים וגלויים של אותם הדברים.

Chullin 127a:12-14 חולין קכ"ז א:י"ב-י"ד

תנו רבנן כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה אמר ר' זירא מאי קראה (תהלים מט, ב) האזינו כל יושבי חלד אמר רב הונא בריה דרב יהושע ביברי דנרש אינן מן הישוב אמר רב פפא בשמתא נרש תרביה משכיה ואלייתה (ירמיהו כב, כט) ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה' אמר רב פפא לא אבה נרש שמוע דבר ה'

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

חולין קכו, א.

72 באדם שהוא עולם קטן

ההערה מפנה גם לפתיחת המאמר "והיה מספרי" בלקוטי תורה על במדבר, העוסק באדם כעולם קטן.

Tikkunei Zohar, Tikkun 69 • 100a:6 תקוני' תיקון סט

ומה דאמר אי בעית דאחריב לעלמא וחדר אבריה ואפשר דנפלת בשעתא דמוזני, הכי שמענא בודאי דכל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו, דא גופא דבר נש דאתקרי עולם קטן, ובגין כה אתמר אי בעית דאחריב לעלמא, ואייתי לקה בגלגולא אחרא, ואולי דנפלת בשעתא דמוזני.

תנחומא פקודי ג. ת"ז ת"י סט קרוב לתחלתו. וראה לקו"ת פ' במדבר רד"ה וה"י מספר.

73 באדם שהוא עולם קטן

המדרש אומר שהמשכן שקול כנגד העולם כולו וכנגד יצירת האדם, "שהוא עולם קטן". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להצביע על ההקבלה בין המדרגות שלמעלה לבין כוחות האדם.

Midrash Tanchuma, Pekudei 3:3-4 מדרש תנחומא, פקודי ג:ג-ד'

... ואמלא אתו רוח אלקים בחכמה (שמות לא, ג). ללמדך, שהמשכן שקול כנגד כל העולם, וכנגד יצירת האדם שהוא עולם קטן. כיצד, כשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, כילוד אשה בראו. מה ילוד אשה מתחיל משבורם ומוותם לקצא ולקצא לארבעה צדדיו, כך התחיל הקדוש ברוך הוא לברא את עולמו מאבן שתיה תחלה, וממנה השתת העולם. ולמה נקרא שמה אבן שתיה, מפני שממנה התחיל הקדוש ברוך הוא לברא את עולמו. וברא בית המקדש ...

Another explanation of It hath been already (Eccles. 1:10). It is written: The L-rd by wisdom founded the earth (Prov. 3:19) and also: I have filled him with the spirit of wisdom (Exod. 31:3). This teaches us that the Tabernacle was equal both to all the world and to a human embryo, which is a world in miniature. 5:75, n. 20. How is that so? When the Holy One, blessed be He, created His world, He did so just as ... a child is born to a woman. A child starts

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Midrash Tanhuma - Yelammedenu, trans. Samuel A. Berman (CC-BY)

74 שהוא עולם קטן

בתחילת תיקון ס"ט מלמדים תיקוני זוהר שלכל צדיק יש עולם משלו: "גופו של אדם, שנקרא עולם קטן". בדומה למדרש, זהו מקור לדברי אדמו"ר הזקן על "האדם, שהוא עולם קטן".

Tikkunei Zohar 100a:6 תיקוני זוהר ק' א:ו'

ומה דאמר אי בעית דאחריב לעלמא וחדר אבריה ואפשר דנפלת בשעתא דמוזני, הכי שמענא בודאי דכל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו, דא גופא דבר נש דאתקרי עולם קטן, ובגין כה אתמר אי בעית דאחריב לעלמא, ואייתי לקה בגלגולא אחרא, ואולי דנפלת בשעתא דמוזני.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

15 פסוקה

75 כי לא מחשבותי מחשבותיכם

"כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי, נאום ה"י. אדמו"ר הזקן מקבל זאת, ובכל זאת משתמש במחשבה ובדיבור האנושיים כמשל.

Isaiah 55:8 ישעיהו נ"ה:ח'

כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נה, ח.

76 כמ"ש בוהר כמה מחשבותי אית

המילים כאן מצטטות את 103a:6 • Tikkunei Zohar, Tikkun 69. הקטע מופיע למטה.

Tikkunei Zohar, Tikkun 69 • 103a:6 תקו"ז תיקון סט

... רגליו, ואתלפש בגופא דאנפוי וְהִירִין כּוּזְהָרָא דְאַתְמָר בְּקָה (דניאל יב ג) וְהַמְשִׁכִּים יִזְהִירוּ וכו', ואנפי תלמידיו נהירין כככים לעולם ועד, והוּו פתחין ספרא דקהלת, וקרין בקה (קהלת א ב) הבל הכלים אמר קהלת כו', והוּו חזרין כמה זמניו, אמרו לקה אינון חכמי דרא וכי שלמה לא עבד קרא אחרא בקהלת, על להו ההוא דאתחזי חגר באחרא, לשבעה היכליו מפספא ודחבא ואבניו ימיריו, ויהיכלא שבעה כרסיון דארבע חזון, ויונה תמן דכספא ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"י סט (קטו, א).

77 כמה מחשבותי אית

בתיקוני זוהר נאמר שיש מחשבות רבות, זו למעלה מזו, עד למחשבה הסתומה שלמעלה מכולן. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי לתאר את שרשרת ההעלם והגילוי.

Tikkunei Zohar 115a:1 תיקוני זוהר קט"ו א:א'

אי הכל אחיה, תא חזי תריין אתונון אלין שמענא דלאתר עלאה הוּו סלקין, אי, אי אמון מופלא ומכוסה, יי מחשבה, דבהאי אתר חאבו אדם וְהַבֵּל, וְאַתְמָר דְּאִינוּן אי כתר עליון, יי מחשבה, לעילא לעילא אסתלק האי חוכה, אמר לקה רבי אלעזר, אבא, והא כמה מחשבות אינון, שכנינתא אתקרי מחשבה, ואיהי יי מן אדניי, וְהַכְמָה מְחֻשְׁבָּה, וְכַתְרָא דְּאִיהִי אי מן אדניי מחשבה, וכמה מחשבינו אינון דא לעילא מן דא, וְדֵא על גב דא, הָדֵא הוּא דְּכַתִּיב (קהלת ה ז) כִּי גִבָּה מֵעַל גִּבָּה ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

78 גבוה מעל גבוה

"כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם". תיקוני זוהר שם מצטט פסוק זה בהקשר של הדרגות הרבות במחשבה, ואדמו"ר הזקן משתמש בו לתיאור שרשרת הדרגות.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה:ז'

אם-עשך רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אל-תתמה על-החפץ כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 כמו שלשלת שכי"א אחוז בחבירו

הקטע בואתחנן מסביר את ההשתלשלות כשרשרת שחוליותיה אחוזות זו בזו — אור ואור של אור — מן השכל אל המדות, המחשבה והדיבור; ההערה מפנה גם ללקוטי תורה, ברכה 98b.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ואתחנן יב, א. ברכה צח, ב. אוה"ת ואתחנן כרך ה ע' ב"ד.

80 גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר

"גם חושך לא יחשיך ממך, ולילה כיום יאיר; כחשיכה כאורה". אדמו"ר

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyful-
ness, and with gladness of heart, by reason of the abundance
;of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים כח, מז.

85 אבל השמחה של מצוה

ההערה מפנה למאמר הראשון המתחיל "צאינה וראינה" בלקוטי תורה על
שיר השירים, לדיון נוסף בשמחה של מצווה.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש ד"ה צאינה וראינה דרוש הראשון.

פסוקה 18

86 ושמחת לפני ה' אלקיך

"ושמחת לפני הוי' אלקיך בכל משלח ידיך". אדמו"ר חזקוני מפרש את
המילים "לפני הוי'" כמדרגה שלילית מגיעה השמחה שבקיום מצווה.

Deuteronomy 12:18 דברים י"ב:י"ח

כי אם-לפני ה' אלקיך תאכלנו במקום אשר יבחר ה' אלקיך בו אתה
ובנה ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך ושמחת לפני ה' אלקיך
בכל משלח ידך:

but thou shalt eat them before the L-RD thy G-d in the place
which the L-RD thy G-d shall choose, thou, and thy son, and
thy daughter, and thy man-servant, and thy maid-servant,
and the Levite that is within thy gates; and thou shalt rejoice
before the L-RD thy G-d in all that thou puttest thy hand
.unto

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים יב, יח.

87 דרמ"ח מצות הן רמ"ח אברים דמלכא

תיקוני זוהר קושר את הברכה "אשר קדשנו" עם רמ"ח המצוות, ומדבר על
"כל אבר ואבר של המלך". אדמו"ר חזקוני משתמש בכך כדי לתאר את
המצוות כאיבריו של המלך.

Tikkunei Zohar, Tikkun 30 • 74a:8 תקוני תיקון ל

ועוד מצווה דא עמודא דאמצעיטא, דאיהו מצווה מסטרא דאבא דאיהו
ראש, ומסטרא דאימא דאיהו אש"ר, והכי צדיק מצווה ועושה
מתרונתו, ובגין דא אתמר על תרונתו אשר קדשנו, אמא קדשנו ואבא
צוננו, על מאן על שכינתא תתאה, דאיהו פטר כל רחם, פתיחו דרחם,
דאיהו רמ"ח פקודין, איהי מצות יהו"ה בכל אבר ואבר דמלכא, איהי
מצווה, ועוד אשר קדשנו מסטרא דאבא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

הערת קה"ת
ראה ת"ז תי"ל.

פסוקה 19

88 חסד דרועא ימינא

תפילתו של אליהו בתיקוני זוהר (פתח אליהו) מציירת את הספירות
בדמות גוף: "חסד הוא הדרוע הימנית, גבורה היא הדרוע השמאלית,

חזקוני מביא זאת ביחס לעצמות ה', שלפניה ההעלם והגילוי שווים.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גם-חשך לא-יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night
shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

81 הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל

"הוא הפך את הים ליבשה; הם עברו את הנהר ברגל; שם שמחנו בו".
אדמו"ר חזקוני מפרש את הפיכת הים ליבשה כהפיכת הנסתר לגלוי.

Psalms 66:6 תהילים ס"ו:ו

הפך ים לִיבִשָּׁה בְּנָהַר יַעֲבְרוּ בְּרַגְלָם שָׁם נִשְׁמְחָה־בוּ:

He turned the sea into dry land; They went through the river
!on foot; There let us rejoice in Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים סו, ו.

82 ויעברו בתוך הים ביבשה

"ביקעת את הים לפניהם, והם עברו בתוך הים ביבשה". אדמו"ר חזקוני
מדגיש את המילים "ביבשה" בתוך הים עצמו.

Nehemiah 9:11 נחמיה ט:י"א

וְהִים בָּקַעַת לִפְנֵיהֶם וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹךְ־הֵם בִּיבִשָּׁה וְאֶת־רַדְפֵיהֶם הִשְׁלַכְתָּ
בְּמִצּוֹלֹת כְּמוֹ־אֶבֶן בְּמִים עֲזִים:

And Thou didst divide the sea before them, so that they went
through the midst of the sea on the dry land; and their pur-
suers Thou didst cast into the depths, as a stone into the
mighty waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
נחמ"י ט, יא.

פסוקה 17

83 שם נשמחה בו

"שם שמחנו בו": השמחה של המזמור על הים, הנקראת כאן כשמחה
בעצמותו של ה'.

Psalms 66:6 תהילים ס"ו:ו

הִפֹּךְ יָם לִיבִשָּׁה בְּנָהַר יַעֲבְרוּ בְּרַגְלָם שָׁם נִשְׁמְחָה־בוּ:

He turned the sea into dry land; They went through the river
!on foot; There let us rejoice in Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים סו, ו.

84 תחת אשר לא עבדת . . מרוב כל

"תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל".
אדמו"ר חזקוני קורא את "מרוב כל" כהשתלשלות העולמות, ואת שמחת
המצווה כדבר שלמעלה ממנה.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עַבַּדְתָּ אֶת־ה' אֱלֹקֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרֹב כָּל:

נובעת מהמצווה עצמה ולא מעבודתו של האדם, בניגוד ללימוד התורה ולתפילה, התלויים בכוונתו.

הערת קה"ת

ע' לעיל בפ' תולדות כ, א: כי ענין המצות מעשיות הם הגבה למעלה מעלה בפנימיותם ושרשם. ע' לקו"ת בד"ה ואתחנן. וע' באוה"ת דרושים לר"ה ע' אישה.

93 ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי

בים אמר ה' למשה: "מה תצעק אליי? דבר אל בני ישראל ויסעו". אדמו"ר הזקן מפרש שהישועה כאן לא הייתה תלויה בתפילה מלמטה.

Exodus 14:15 שמות י"ד:ט"ו

ויאמר ה' אל־מֹשֶׁה מַה־תִּצַּעַק אֵלַי דָּבַר אֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֵּסְעוּ:

And the L-RD said unto Moses: 'Wherefore criest thou unto Me? speak unto the children of Israel, that they go forward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 ויאמר . . מה תצעק אלי . . בעתיקא תליא מילתא

הוזהר על בשלח מסביר את "מה תצעק אליי?": הדבר תלוי בעתיקא. אדמו"ר הזקן מזהה כאן את עתיקא עם עצמות המאציל, שאליה אין אתערותא דלתתא יכולה להגיע.

Zohar II, 48a זח"ב מח, א

הערת קה"ת

בשלח יד, טו. זח"ב מח, א.

95 ה' ילחם לכם ואתם תחרישון

משה אומר לעם: "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון". הישועה בים באה מלמעלה, בלי מעשה מצדם.

Exodus 14:14 שמות י"ד:יד

Havayah יְלָחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישוּן:

'The L-RD will fight for you, and ye shall hold your peace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תפארת היא הגוף". אדמו"ר הזקן משתמש בדימוי הזה ביחס למצוות, שהן איברי המלך.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני זוהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

89 איזהו גבור הכובש את יצרו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ד, א.

90 איזהו גבור הכובש את יצרו

בן זומא מלמד: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו". אדמו"ר הזקן משתמש בכך ביחס למצוות של ריסון, הממשיכות את ה' למטה באמצעות גבורה.

Pirkei Avot 4:1 משנה אבות ד:א'

בְּן זֹמָא אוֹמֵר, אֵיזְהוּ חָכָם, הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם, שְׂנֹאֲמֵר (תהלים קיט) מִכָּל מְלַמְּדֵי הַשְּׂכָלִיתִי כִּי עֲדוּתִיךָ שִׂיחָה לִּי. אֵיזְהוּ גִבּוֹר, הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, שְׂנֹאֲמֵר (משלי טז) טוֹב אֶרֶךְ אָפִים מִגִּבּוֹר וּמִשָּׁל בְּרוּחוֹ מִלִּכְד עֵיר. אֵיזְהוּ עָשִׁיר, הַשֹּׁמֵחַ בְּחֵלְקוֹ, שְׂנֹאֲמֵר (תהלים קכח) יָגִיעַ כַּפִּיךָ כִּי תֹאכַל אֲשֶׁרִיךְ וְטוֹב לָךְ. אֲשֶׁרִיךְ, בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְטוֹב לָךְ, לְעוֹלָם הַבָּא. אֵיזְהוּ מְכַבֵּד, הַמְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת, שְׂנֹאֲמֵר (שמואל א ב) כִּי מְכַבְּדִי אֶכְבֵּד וּבְנֵי יִקְלּוּ:

Ben Zoma said: Who is wise? He who learns from every man, as it is said: "From all who taught me have I gained understanding" (Psalms 119:99). Who is mighty? He who subdues his [evil] inclination, as it is said: "He that is slow to anger is better than the mighty; and he that rules his spirit than he that takes a city" (Proverbs 16:32). Who is rich? He who rejoices in his lot, as it is said: "You shall enjoy the fruit ... of your labors, you shall be happy

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסקה 20

91 שם נשמחה בו

דברי המזמור על הים, "שם שמחנו בו", מתפרשים כאן כשמחה בעצמותו ממש של ה', שהתגלתה שם באמצעות אתערותא דלעילא.

Psalms 66:6 תהילים ס"ו:ו'

הִפָּךְ יָם לַיַּבֵּשָׁה בְּנֶהָר יַעֲבְרוּ בְּרִגְלָם שָׁם נִשְׁמַחֵה־בוֹ:

He turned the sea into dry land; They went through the river on foot; There let us rejoice in Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 כי אין אתעדל"ת יכול לעורר כלל

ההערה מביאה את הנקודה שנאמרה שם: המצוות המעשיות נעלות מאוד בפנימיותן ובשורשן, אף שהן מלוכשות בלבושים רבים במהלך ההשתלשלות. לכן, כפי שממשיך הקטע, האלוקות שהמצווה ממשיכה

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Midrash Tanhuma-Yelammedenu, trans. Samuel A. Berman (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך 5/he/torah-ohr/beshalach/likuteitorah.com/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק